

LEPESEK

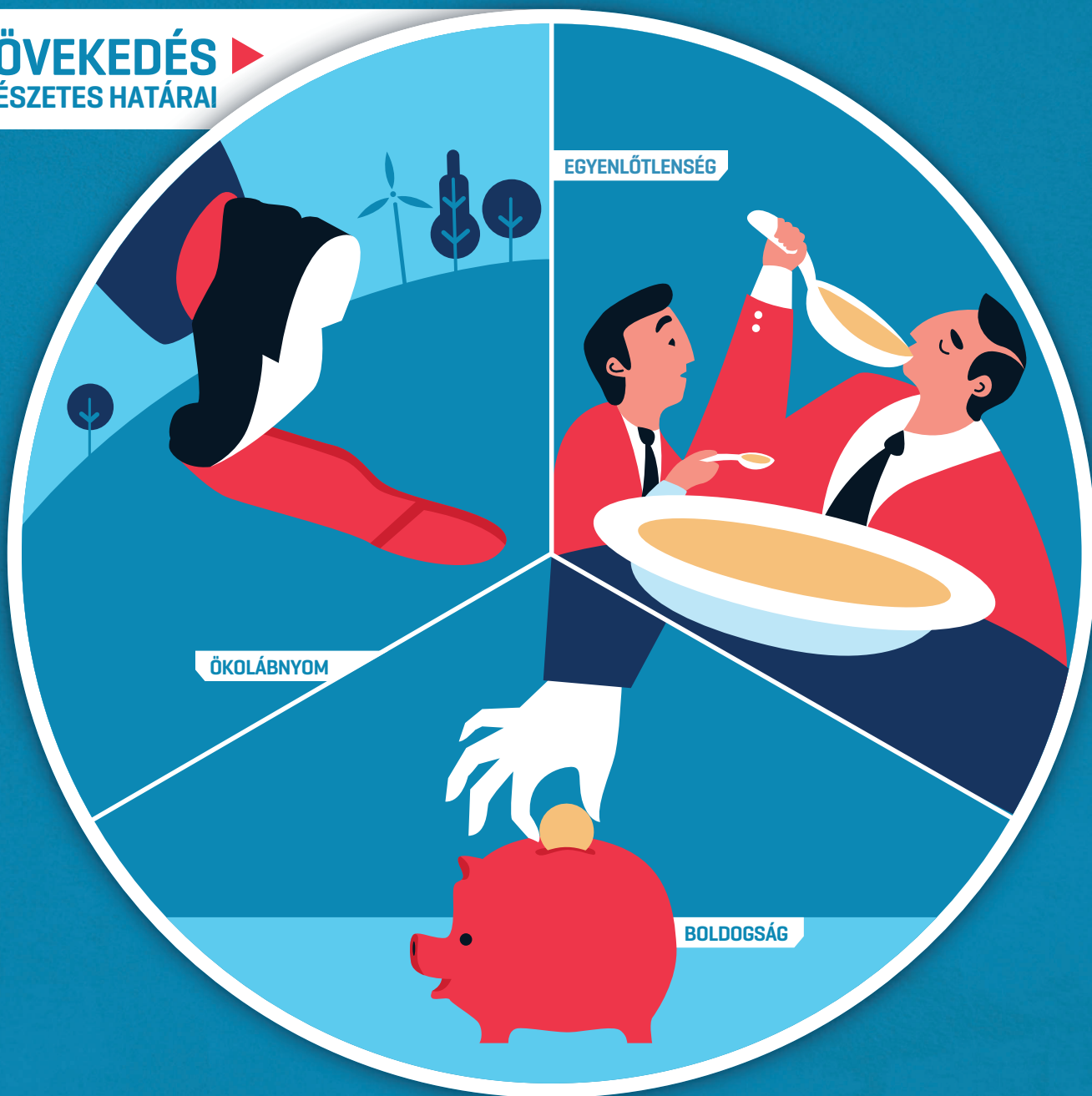
A FENNTARTHATÓSÁG FELÉ

20. évfolyam 2. szám [62]

2015. nyár

Gazdaságfilozófiától
a projektekig, tudományos
cikkektől a szakmai hírekig

A NÖVEKEDÉS TERMÉSZETES HATÁRAI

A HASZONELVŰ
ÉS AZ ERÉNY-
ETIKAI MODELL

SOKSZÍNŰSÉGI
EGYEZMÉNY
MAGYARORSZÁGON

KAPA, KASZA,
FENNTARTHATÓSÁG

fenntartható gazdálkodás
követ

KÉSZÜLŐDÉS A NYÁRRA

SZERZŐ: Bognár Károly/KÖVET Egyesület

Tombol a nyár. Lassan mi is elmegyünk pihenni. Munkás hónapok, nehéz ügyek vannak mögöttünk. A környezetvédelem ma is a KÖVET egyik erőssége, ezért hosszú idő után ismét környezetvédelmi konferenciát szerveztünk májusban. Az eseménynek a Budapesti Erőmű adott otthont. Nemcsak arról beszélgettünk, hogy a klímaváltozás milyen feladatok elé állítja a vállalatokat, hanem nagyszerű házigazdánknak köszönhetően a résztvevők a 100 éves gyárban is tehettek egy érdekes, informatív sétát.

Alig fújtuk ki magunkat, következett az idei év legnagyobb rendezvénye, a CSR Piac. A helyszín ezúttal a Lurdy-ház volt. Amikor először elmentem megnézni a kiállításnak otthont adó konferencia-központot, kicsit megijedtem. Hogyan töltjük majd meg élettellel azokat a hatalmas, impozáns tereket? Az összesen 42 kiállítói stand, a kóstoltatók tömött asztalai, a Medence Csoport újrahasznosított bútorai azonban életet vittek a holt terekbe. KÖVET-rendezvényre soha annyian nem regisztráltak korábban, mint a mostani CSR Piacra: 515-en jelezték, hogy ki kívánnak látogatni az eseményre, többen pedig a helyszínen regisztráltak. Végül persze nem jött el mindenki, de az a több mint 400 ember, aki végül is ott volt, jól érezte magát, sokat tanult, jó ötletekkel, emlékezetes élményekkel tért haza.

Az ISO 50001 a környezetvédelmi szakemberek idei igazi slágere, az azzal kapcsolatos magyar jogszabály (2015. évi LVII. tv.) nemkülönben. Tudtuk, nem mehetünk el nyugodt lélekkel szabadságra úgy, hogy nem szervezünk valamilyen rendezvényt, amelynek a szabvány, illetve a törvény a témája. Azt már februárban, az akkori Energetikai Munkacsoport-ülésen érzékeltek, hogy ez a kérdéskör felettébb izgatja a szakembereket, jóllehet akkor még csak készülődés volt a magyar jogszabály. A június végi újabb munkacsoport-találkozón azután alaposan körbejártuk ezt a kérdést. A beszélgetésben az állam,

a vállalati, az auditor és a tanácsadói szektor képviseltette magát. Lesz még folytatás, például szeptember végére kétnapos energiahatékonysági képzést tervezünk.

Közben persze ezen túlmenően is foglalkoztunk további szeptemberi programok előkészítésével: a már említett [tervezett] képzés mellett lesz még szeptemberben CSR Menedzserek Fóruma [a CSR fejlődése Európában és Magyarországon; mérhetőség a CSR-ben], valamint céglátogatás is [előreláthatólag az Ostorházi Bevonattechnikai Kft. szálhalombattai telephelyével ismerkedünk meg].

És miközben tettük, tesszük a dolgunkat, szép lassan kiürül a KÖVET-iroda. És nem csak azért, mert tombol a nyár...

AZ ISO 50001 A KÖRNYEZETVÉDELMI SZAKEMBEREK IDEI IGAZI SLÁGERE, AZ AZZAL KAPCSOLATOS MAGYAR JOGSZABÁLY (2015. ÉVI LVII. TV.) NEMKÜLÖNBEN.

IMPRESSZUM

Lépések a fenntarthatóság felé – Hibrid lektorált tudományos folyóirat és szakmai magazin

A **Lépések a fenntarthatóság felé** c. szaklap évente négyszer jelenik meg a KÖVET és a TTMK szerkesztésében. A cikkek a szerkesztőség jóváhagyásával és a forrás megjelölésével szabadon közzétehető. A tudományos rovataiban megjelenő cikkek a Magyar Tudományos Művek Tárában lektorált szakkiként kerülnek regisztrálásra. A **KÖVET Egyesület a Fenntartható Gazdálkodásért** a környezettudatos és társadalmilag felelős szervezeti működést segítő nonprofit, független szervezet, amely az INEM, a CSR Europe és a Global Footprint Network nemzetközi hálózatának tagja. H-1088 Budapest, Rákóczi út 1-3. | 06/1-473-22-90 | info@kovet.hu | www.kovet.hu A **TTMK** [Tisztább Termelés Magyarországi Központja] a UNIDO/UNEP által kezdeményezett tisztább termelési központok nemzetközi hálózatának tagja, amelynek célja a megelőző környezetvédelem magyarországi elterjesztése. H-1093 Budapest, Fővám tér 8. | 06/1-482-52-51 | ttmk@uni-corvinus.hu | http://hcpc.uni-corvinus.hu

Kiadó: KÖVET Egyesület a Fenntartható Gazdálkodásért

Alapító főszerkesztő: dr. Tóth Gergely

Főszerkesztő: Bognár Károly [KÖVET]

Szerkesztő: Széchy Anna [TTMK]

Tudományos rovatok vezetői: dr. Pataki György [Szemle], dr. habil Szigeti Cecília [Ökolábnym], dr. Takács Dávid [Boldogság-gazda(g)ság], dr. Tóth Gergely [Bionómia], dr. Zilahy Gyula [Projektek]

Szerkesztőbizottság: dr. habil Szigeti Cecília [elnök], dr. Tóth Gergely [alapító főszerkesztő], Szabó Dániel Róbert [titkár], dr. Antal Z. László, dr. Ángyán József, dr. Bod Péter Ákos, dr. Borzán Anita, dr. Csiszárík-Kocsir Ágnes, dr. Csutora Mária, dr. Fogarassy Csaba, dr. Fülöp Sándor, Gärtner Szilvia, dr. Hetesi Zsolt, dr. Kerekes Sándor, dr. Kiss Tibor, dr. Kocsis Tamás, dr. Málóvics György, Medvéné dr. Szabad Katalin, dr. Mellár Tamás, Molnár-Bánffy Kata, dr. Pataki György, dr. Solt Katalin, Dr. Szigeti Tamás János, dr. Takács Dávid, dr. Takácsné dr. György Katalin, dr. Zilahy Gyula

Tördelő: Krauter Tamás

Címlap, layout: Salt Communications

Nyomda: Folprint – A ZÖLD nyomda

A szaklap KÖVET-tagok számára ingyenes, régebbi számai letölthetők a KÖVET honlapján:

www.kovet.hu/lepesek-szaklap

A kiadvány anyaga Cyclus Offszet papír, mely újrahasznosított hulladékpapírból, klórszármafékok és optikai fehérítő felhasználása nélkül készült.

Megjelenik 1000 példányban.

ISSN 1786-9536

A reklámadóról szóló 2014. évi XXII. törvény 3. § [3] alapján a KÖVET Egyesületet a 2015-ös adóévben reklám közzététele után adófizetési kötelezettség nem terheli.

A faktorok összsképe a fenntarthatóság szempontjából

Az egyes témakörök faktoronkénti vizsgálatát két részre bontottuk: külön értékeltük a pozitív és a negatív jelentéstartalommal bíró állításokat. A 2. táblázatban + és – jellel jelöltük, hogy az adott faktor hogyan viszonyul az egyes témakörökhöz. A + jel a fenntarthatóság szempontjából megfelelő hozzáállást, a – jel a nem fenntartható viszonyulást jelenti. A jelek számával pedig az attitűd erősségét fejeztük ki, vagyis a +++ azt jelzi, hogy a faktor fenntartható módon gondolkodik az adott témakörben.

Az 1. faktor gondolkodik a leginkább fenntartható módon a megadott témakörökben. A cselekvést tartja a legkevésbé fontosnak, ami arra utal, hogy még ez a csoport sem látja át az egyéni felelősség és cselekvés fontosságát. Ők az egyedüliek, akik a gazdálkodási kérdések tekintetében teljes mértékben fenntartható módon gondolkodnak. A fenntarthatósághoz való igen erős hozzáállásuk alapján *jövőorientáltaknak* nevezzük őket. Az 5. faktorba tartozók számára a helyi kötődés az egyik legfontosabb tényező, ugyanakkor a vízzel kapcsolatos problémák megoldását is jól látják, illetve a veszélyeket illetően is fenntartható a hozzáállásuk; összességében az *értéktörzők* elnevezést alkalmazhatjuk rájuk. A 3. faktor az egyetlen, amelyik a cselekvés témakörben megfogalmazott állítások alapján fenntartható attitűddel rendelkezik. A *cselekvők* elnevezés illik a faktorra. A 2. faktornál a helyi kötődéshez kapcsolódó állítások kerültek leginkább a pozitív tartományba, ezért őket *helyi kötődésűeknek* nevezzük. A 4. faktor tagjai eléggé határozottan – de nem feltétlenül fenntarthatóan – foglaltak állást több kérdésben is, ezért őket az *elképzeléseikhez ragaszkodóknak* hívjuk. A 6. faktor gondolkodik a legkevésbé fenntartható módon, bár a helyi kötődés és együttműködés szempontjából ez a csoport is a fenntarthatósági elveket követi, de minden egyéb tématerületen fordítva látja a helyzetet, vagy nem egységes a véleménye a pozitív és negatív állítások alapján, ezért őket *ambivalenseknek* nevezzük.

Következtetések, összegzés

A nagykörűi lakosság fenntarthatósághoz való hozzáállásának összképét az összes kitöltő által kialakított sorrend alapján mutatjuk be. Az összes válaszadó preferencia-sorrendje alapján a program készíti egy összesített sorrendet, amelyből az egyes témakörökre vonatkozóan a pozitív és negatív tartalmú állításokhoz tartozó értékeket átlagolva megvizsgáltuk, milyen a kitöltők viszonyulása a te-

2. táblázat. A faktorok értékelése az egyes témakörökben fenntarthatósági szempontból

Témakör/Faktor	1. faktor	2. faktor	3. faktor	4. faktor	5. faktor	6. faktor	Össz-kép
helyi kötődés [+]	++	+++	+	+	++	+	0,110
helyi kötődés [-]	+	+	+++	+	+++	+++	-0,430
helyi együttműködés [+]	++	+	--	++	++	++	0,426
helyi együttműködés [-]	++	--	+++	-	--	+++	-1,490
gazdálkodási kérdések [+]	+	--	++	--	-	-	-0,197
gazdálkodási kérdések [-]	++	++	-	+++	+++	-	0,120
természeti környezet [+]	++	++	++	+	+	+	1,100
természeti környezet [-]	++	-	+	--	-	--	0,590
cselekvés [+]	--	--	+	-	-	--	-0,455
cselekvés [-]	+	+++	+	+++	++	-	0,127
veszélyek [+]	+	+	+++	-	+	--	-0,573
veszélyek [-]	+++	+	++	++	+	++	-0,876
időtáv [+]	+++	+++	+++	++	+++	++	0,680
időtáv [-]	--	-	-	-	--	-	0,410
megoldás [+]	++	-	-	++	+	-	-0,248
megoldás [-]	+	-	---	-	++	---	1,275

Forrás: Saját szerkesztés

rületekhez a fenntarthatóság szempontjából. A 2. táblázat utolsó oszlopa szemlélteti ennek eredményét: szürkével jelöltük, amennyiben a lakosok hozzáállása a fenntarthatósági szempontoknak megfelelő volt.

Összességében az állapíthatjuk meg, hogy a nagykörűi lakosság a helyi kötődés és együttműködés tekintetében egységesen pozitív hozzáállást mutat, az ehhez kapcsolódó állításokat fenntarthatósági szempontból megfelelő helyre helyezték. Szintén egységes, viszont nem fenntartható elveket mutat a vízzel kapcsolatos problémák megoldásához való viszonyulásuk, a gazdálkodási kérdésekhez való hozzáállásuk és az egyéni cselekvési hajlandóságuk. Jellemzően nem érzik az egyéni felelősséget, inkább másra hárítják, és jobban hisznek az együttműködésben. A természeti környezet értékét látják, ugyanakkor saját céljaikra is felhasználják. Felismerik, hogy a víz okozta károk igen súlyos következményekkel járhatnak, ugyanakkor azok megelőzéséért mégsem tesznek igazán. Tudják, hogy hosszú távon kell gondolkodni, viszont rövid távon is fontosnak tartják a megtérülést.

A nagykörűi lakosság fenntarthatósághoz kapcsolódó viszonyáról a Q-módszer igen átlátható képet mutat. Fel tudtuk mérni, mely témakörökben gondolkodnak fenntartható módon az emberek, és melyek azok, amelyekben nem értenek egyet a fenntarthatósági elvekkel. Jelen tanulmány lehetőséget biztosított a téma feltárására, a későbbiekben azonban szükség lenne további kutatásra is

arra vonatkozóan, milyen módon lehetne javítani a lakosság fenntartható gondolkodásán.

JEGYZETEK

1 A projektet az NKTH finanszírozta [TECH-08-A4/2-2008-0169].

IRODALOMJEGYZÉK

- Brown, S. R. [1993]: **A primer on Q Methodology**. In: *Operant Subjectivity*, 16., 91–138.
- Brown, S. R. [1996]: **Q Methodology and Qualitative Research**. In: *Qualitative Health Research*, 6. 4., 561–567.
- Harangozó G. [2008]: **A környezeti teljesítményértékelés módszerei**. Vezetéstudomány, 2008/2., 38–50.
- Harangozó G., Zilahy Gy. [2012]: **A civil szervezetek szerepe a vállalatok tevékenységének fenntarthatóbbá válásában**. *Civil Szemle*, 9. évf. 1., 45–62. ISSN 1786-3341
- Hofmeister-Tóth Á. [2002]: **Application opportunities of Q methodology in marketing research**. [In Hung.] Study workshop, Budapest: Corvinus University of Budapest, Department of Marketing Research and Consumer Behavior, 8–12.
- Kocsis T. [2014]: **Is the Netherlands sustainable as a global-scale inner-city?** *Intenscoping spatial sustainability*. *Ecological Economics*, 101, 103–114.
- Stephenson, W. [1953]: **The study of behavior: Q-technique and its methodology**. Chicago, University of Chicago Press, 479–480.

Fenntarthatóság Rubik-kockával

„Low-carbon” Rubik-kockás projektfejlesztési módszer mint a fenntarthatóságot biztosító tervezési eszköz

3. rész

SZERZŐK: Fogarassy Csaba, Zsarnóczai J. Sándor, Böröcz Mária/Szent István Egyetem Gödöllő, Gazdaság és Társadalomtudományi Kar, Klímagazdasági Elemező- és Kutatóközpont

Hogyan rakjuk ki legkönnyebben, leggyorsabban a Rubik-kockát? Ez az első kérdés, mikor egy összekevert kockával találjuk magunkat szembe. Millió megoldás és kombináció létezik, ezért szinte lehetetlen ráhibázni a megoldásra, vagy véletlenül kirakni a kockát. Cikkünk harmadik részében a „layer-by-layer” módszeren, azaz a sorról sorra történő kirakáson alapuló projektfejlesztési módszer lépéseit mutatjuk be.

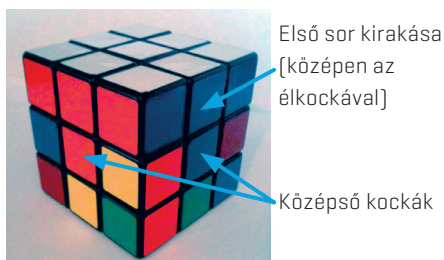
„Layer-by-layer” módszer

Ismert néhány megoldás a Rubik-kocka kirakásához, a legkönnyebb kirakási módszereket elsősorban kezdők alkalmazzák. Általános vélemény, hogy a legegyszerűbb módszer az összes módszer közül az, mely esetben a kocka kirakása sorról sorra történik, mégpedig az alsó oldalról indulunk a felső oldal felé. A „layer-by-layer” módszer az, amelyet a leggyakrabban alkalmaznak szerente a világon. Nagyon fontos és szemléletes részeseleme a módszertannak, hogy az első oldal kirakása után a kocka továbbépítése csak akkor lehetséges, ha az első oldallal együtt kirakjuk az első, pontosan illeszkedő sort is. A „layer-by-layer” módszer esetében találhatjuk meg azt az analógiát a projektfejlesztés és a kockakirakás folyamata között, amelyet jelen fejlesztési modell is követ. Az 1., 2., 3., 4., 5., 6. ábrákon követhetjük nyomon a Rubik-kocka „layer-by-layer” módszerrel történő kirakásának folyamatát, valamint magyarázzuk a projektfejlesztéssel összefüggésben felmerülő közös elemeket. A magyarázatokból és az ábrákból jól láthatjuk az egyes komponensek közötti kapcsolatok és szinergiák jelenlétét, amelyek kiemelt jelentőséggel bírnak a projektfejlesztés folyamatában.

Minden oldal és minden egyes kocka a projektfejlesztéshez kapcsolódó elemek, tulajdonságok egy-egy elemével harmonizál [1. ábra]. A megváltoztathatlan és elmozdíthatatlan kockaalkotórész a középkocka, amely a projektet befolyásoló tulajdonsághalmazban is a legjellemzőbb, nem megváltoztatható paraméternek kell lennie: az eredeti

1. ábra. Az első oldal és az első sor – a projektfejlesztés alapjai

2. ábra. Középkocka – a kapcsolatot és az együttműködés struktúráját mutatja a projektfejlesztés folyamatában. A középkocka egy fix pont a kockában és egy fix karakter, megváltoztathatatlan feltétel a projektfejlesztés folyamatában

3. ábra. Az első és a második sor mutatja a harmóniát a színek és a projekt-komponensek között

helyéről nem mozdíthatjuk el, a megadott feltételeket nem módosíthatjuk. Az élkockák, amelyek az első sor kirakásától orientálják a kocka és a projekt fejlesztésének folyamatát is, mindig kapcsolatban vannak a fix tulajdonsággal, illetve dominánsan összekötik az input és output oldalakat egymással. Az élkockák kapcsolatot jelentenek két szín vagy két projekt tulajdonság között, a tulajdonságok értelmezése és kezelése két dimenzióban történik rajtuk keresztül [2. ábra].

A második sor kirakása jelenti a rendszerelemek összeillesztésének meghatározó első fázisát, amelyet egy komplikáltabb harmonizációs folyamat követ a harmadik sor kirakásával, a projektillesztések véglegesítésével [3. ábra].

A második, a leginkább strukturális tulajdonságokat befolyásoló sor kirakása után a felső vagy top oldalon a sárga kereszt kirakásával a stratégiai célokat és a fogyasztói igényeket harmonizáljuk. Ebben a lépésben az utolsó szín kirakása kezdődik meg, ami megmutatja a helyes utat a projekt befejezéséhez, a sikeres kockázáshoz. Ezzel a forgatással megtalálhatjuk a megfelelő utat a fogyasztói [vagy tulajdonosi] elvárásokhoz a projektfejlesztési célok esetében [4. ábra].

A fogyasztói oldal [sárga oldal] megfelelő illesztése a legfontosabb mozzanat a projekt-tulajdonságok véglegesítése előtt [5. ábra]. A fenntarthatósági szempontokat, a projekt hasznosságát biztosítja a háromdimenziós sarkokkockák illesztése az utolsó színhez. Nagyon fontos tényező a kirakás folyamatában, hogy az input vagy fehér oldali 3D, azaz háromdimenziós tulajdonságok és a sárga oldali 3D output

tulajdonságok kapcsolata világos legyen a véglegesítés, helyre rakás előtt [6. ábra].

Az input és output oldali igények harmonizációját követően [6. ábra] csak egy feladat marad, a 3D sarkok megfelelő helyre forgatása, amely alapvetően az összes fogyasztói elvárásnak történő megfeleltetést és a fenntarthatósági szempontok végleges projektbe illesztését jelenti. A 3D-s optimalizálás ugyanakkor biztosítja a projekt esetében, hogy bármilyen káros társadalmi hatás megjelenhessen a projekt megvalósulása következtében.

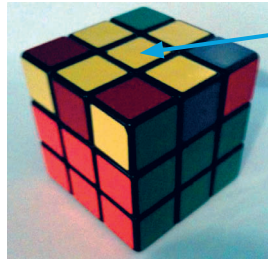
Következtetések

A „low-carbon Rubik-kockás projektfejlesztés” megfelelő lehetőséget kínál arra, hogy az energiaracionalizálási vagy fosszilis/zöldenergia-cserés projektjeinket a fenntarthatósági elvek figyelembevételével, a Rubik-kocka kirakásának „layer-by-layer” módszere alapján valósíthassuk meg. Ez az eljárás alkalmas arra, hogy a projektfejlesztés során az egyes befolyásoló tényezőket megfelelő csoportokba rendezzük, a csoportokon belül pedig a fix pontok megadását követően két- és háromdimenziós tényezőkezelést alkalmazunk a modellezéshez.

A Rubik-kocka-alapú projektfejlesztés képes eljuttatni a projekteket arra a szintre, amelyben a tervezett programok maximálisan megfeleltethetők a fogyasztói és társadalmi elvárásoknak, a káros irányú, nem fenntartható fejlesztési programok teljesen kiküszöbölhetők a fejlesztésekből.

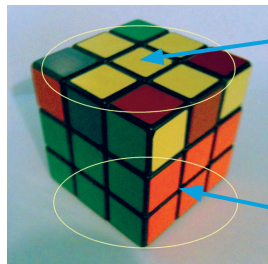
Eredmények

A Rubik-kocka-kirakás „layer-by-layer” módszere megfelelő eljárás arra, hogy különböző innovációs projektek esetében a fenntarthatósági elveket és a káros fejlesztéseket kiküszöbölve, lépésről lépésre követhessük

Sárga kereszt a felső oldalon

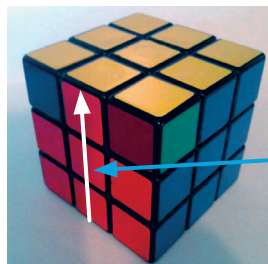
4. ábra. A misztikus sárga kereszt kirakása

Fogyasztói elvárások véglegesítése

Stratégiai elemek végső helyrerakása

5. ábra. Stratégiai célok és fogyasztói elvárások összehangolása a projektfejlesztésben

Direkt kapcsolat létrehozása a fehér és a sárga oldalak között

6. ábra. A stabil kapcsolat megteremtése az input [fehér] és az output [sárga] oldalak között négy csatornán keresztül valósul meg [pl. PS, P, PF]

az innováció folyamatát, hatásait és kapcsolatrendszerét teljesen átlátható módon szemlélhessük.

A hatoldalú, 3x3-as Rubik-kocka minden oldala és minden kis kockája harmonizál a projektfejlesztés egy-egy elemével:

Középkocka – stabil vagy fix összetevője, tulajdonsága a kocka minden oldalának és

a projektfejlesztés fázisának is. A 3x3-as Rubik-kocka esetében 6 középkockát különböztetünk meg, ezek stabil kockák és egyben fix tulajdonságok alapvetően körvonalazzák és meghatározzák a projektfejlesztés folyamatát is.

Élkocka – közvetlen kapcsolatot jelent két szín és két tulajdonság között. Az élkockák száma a 3x3-as Rubik-kocka esetében 12. Az élkockák kétdimenziós tulajdonsághordozást jelentenek, amelynek révén az összetartozó rendszerjellemezők a projekt fejlődése során is együtt határozzák meg az egyes tulajdonságok illesztését és a szükséges rendszerfeltételeket.

Sarokkocka – a projektfejlesztés koordinálásnak legfejlettebb eleme, mivel három tulajdonságot egyszerre optimalizál a fejlesztési folyamat során. Nagyon komplex és direkt kapcsolatot jelent a három szín, azaz három tényezőcsoport végső illesztési elemei között. A fehér [input] oldali sarokkockák a stabil, minden szempontot és tényezőt mérlegelni tudó elemek jelentik a projektstruktúrában, a sárga [output] oldali kockák pedig a fenntarthatóságot, a harmonikus erőforrás-felhasználást, a káros fejlesztések kiküszöbölésének szelekcióját valósítják meg.

A „low-carbon” vagy fenntartható elveket is megvalósító projektfejlesztési eljárás tulajdonképpen paralel protokollnak nevezhető a Rubik-kocka „layer-by-layer” kirakási módszerével. Az oldalak és az egyes színek projekt tulajdonságokhoz rendelésével elérhetjük, hogy egy speciális, fenntartható projektfejlesztési folyamatot valósíthassunk meg, amelynél a fejlesztés és eljárás specifikumát az adja, hogy az egyes tényezők vagy tényezőcsoportok mint egy-, két- vagy háromdimenziós rendszer elemek vehetők figyelembe, kezelhetők a fejlesztési program során.

Nem pénzügyi jelentések 2014

A DENKSTATT Hungary a GRI (Global Reporting Initiative) kizárólagos magyar adatbázispartnereként gyűjti és továbbítja a GRI számára a hazai nem pénzügyi jelentéseket, valamint a www.sustainability.hu adatbázisát is szerkeszti.

2014-ben összesen 39 jelentést publikáltak a fenntarthatóság területén a magyar vállalatok, ebből kettő (CIB Csoport, Telenor Magyarország Zrt.) már a nemzetközi szinten széles körben elfogadott, a fenntarthatósági jelentések írásához használt keretrendszer legújabb, negyedik generációs GRI G4 útmutató alapján készült.

Az összes jelentésből 4 integrált (azaz üzleti és fenntarthatósági információkat is tartalmaz; ezek a következők: Alpiq Csepeli Vállalatcsoport, MOL-csoport, TVK Nyrt., Szerencsejáték Zrt.), 20 CSR/fenntarthatósági jelentés, 15 pedig EMAS környezetvédelmi nyilatkozat. A tavaly megjelent CSR/fenntarthatósági jelentések 80%-a a GRI útmutatója szerint készült, ezekből 12 „B” szintű, kettő „A” szintű, szintén kettő pedig „G4 core” szintű. A Magyar Telekom, a MOL-csoport, az MVM Csoport és az OTP Bank riportját minősítette külső fél. A Magyarországon 1997 óta megjelent összes nem pénzügyi jelentés megtalálható a www.sustainability.hu adatbázisunkban.

A HASZONELVŰ és az ERÉNY-ETIKAI modell¹

SZERZŐ: dr. Baritz Sarolta Laura/Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

A klasszikus közgazdaságtan 18. századi kialakulása óta, amit Adam Smith neve fémjelez, a közgazdaságtan – gazdasági folyamatok – alapjául szolgáló etikai rendszer az utilitarizmus, a haszonelv, amely a gazdasági tevékenység legfőbb céljának a haszon [profit] maximalizálását nevezi meg, s a haszon maximalizálása válik legfőbb céllá az egyén szintjén is [Mill, J.S., 1980]. A gazdasági tevékenység mögött meghúzódó etikai felfogás azonban nem volt mindig utilitarista, a középkor gazdaságfilozófiájában – az erényetika rendszerébe beágyazva [Aquinói Szent Tamás, Antonio Genovesi, Cesare Beccaria] – arra találunk utalást, hogy a gazdálkodás végső célja a közösség jóllétének² biztosítása, a közjó. A gazdaságnak a közjóra orientált hivatását fogalmazza meg az egyház társadalmi tanítása is, amely 1891 óta kínál egy gyökeresen más paradigmát a gazdaság felfogásához és gyakorlatához, mint az utilitarizmus.

A két gazdasági paradigma³ a gyakorlatban is megfigyelhető: a haszonelvű, globalizált gazdaságban éli az emberiség legnagyobb része a mindennapjait, de emellett az erény-etikai modell is fel-felbukkan mint alternatíva az úgynevezett etikus vállalatok [vö. „alternatív kapitalisták” [Pataki – Radács, 2000]], társadalmi, civil, nonprofit szervezetek, egyes környezettudatos vállalatok, keresztény vállalatok, konkrétan pl. a Focolare mozgalom Közösségi Gazdaság vállalatainak tevékenységében. Ezek a szervezetek kimondottan a közjóért vagy legalábbis más – értékalapú – célért gazdálkodnak, mint a kizárólagos profitmaximalizálás [vö. „Másért vállalkozók?” [Tóth, 2007]]. A Közösségi Gazdaság úgy éli meg a közjóért munkálkodás teljességét, hogy érintettjei közé számítja a szegényeket is, profitjából szervezeten, folyamatosan juttatva nekik.

A haszonelvű etika és az erényetika viszonyát a gazdaság és környezet vonatkozásában a következő fogalompárok jellemezzük: az *önzéstől* az *önérdekig* [Adam Smith tanítása szerint a gazdaság hajtóereje az ember önérdeke]; az *élvezettől* a *boldogságig* [mi az, ami az embert beteljesíti?]; a

haszontól a *hasznosságig* [mi a szerepe a haszonnak, illetve a hasznos dolgoknak az ember életében, hol van a profit helye?]. Az összehasonlítást az ember szintjén véghezük el – miután gazdasági, környezeti vizsgálódásunk kiindulópontja az ember –, a *jó*, az *én-kép*, a *boldogság*, az *erény* fogalmainak elemzésével.

A *jó* fogalmán itt a tomista erkölcsrendszer alapján értelmezett *jó*-t értjük, ami egy célra – a Végső Célra való – törekvést jelent, s ennek értelmében az emberi kiteljesedésre utal. Ezért a *jó* erkölcsi értékkel rendelkezik. Ebben a rendszerben a *jó* objektív jellegű, „külső”, az emberen kívül álló iránytű mutatja meg, mi a rossz és mi a jó [vö. természet-törvény, természetes erkölcsi törvény⁴], s összefügg a létezéssel, ami – a teremtés logikájából következően – alapvetően, s lényegileg jó [vö. Ter 1,3–31]. A haszonelvű *jó* ezzel szemben szubjektív, s nem a létezéssel, hanem a birtoklással függ össze, mint az egyén haszonnövelési törekvése [vö. „haszonelv” [Mill, 1980]], és nem az emberi kiteljesedést – mint a Végső Célra való törekvést – jelenti, hanem a hedonizmus elve alapján az élvezetek és gyönyör maximalizálását célzó igyekezetet [Nyíri, 1994, 126]. Az ember *én-képe* is gyökeresen más a két paradigmában. Míg az erény-etikai gondolkodásmódban az egyén természete [vö. természet-törvény] szerinti kiteljesedésre tör, így *valódi szükségleteiben a másik ember jólléte is benne van* [vö. *közjó elve* [Kompendium, 2007, 165]], addig az utilitarista *én-felfogás* a közösség helyett önmagára és a birtoklásra, hatalomra irányul. Míg az arisztotelészi–Szent Tamás-i emberkép a personalista Martin Buber által leírt ÉN–TE viszonyt valósítja meg embertársával, addig az utilitarista ember viszonya a másikkal az ÉN–AZ kapcsolati séma⁵ [Buber, 1991].

A *boldogság* Arisztotelész és Szent Tamás szerint az ember végső célja [Arisztotelész, 1987] és [S.Th. I-II, q.3., a.1.]. A *boldogság* a – kiteljesedést jelentő – *jó* tevése által érhető el, melyben a személyt az *erények* segítik, és az eddigiek alapján *boldogságot* jelent a

közjóért való munkálkodás is, valamint egy kontemplatív, lelki élet, amit Arisztotelész az igazság szemléletében [eudaimonia], Szent Tamás pedig az Istennel való kapcsolatban körvonala [visio beatifica]. Az utilitarizmus boldogságfogalma egészen más. A hedonizmus elve és hedonista kalkulus alapján a kellemes-kellemetlen minőségek tengelyén mért, alapvetően a materializmus által meghatározott élmények összessége adja meg az utilitarista ember boldogságát [hedonè] [Nyíri 1994, 126].

Max Scheler szerint az *erények* „hátukon hordozzák a boldogságot” [Scheler, 1979, 531], s készséget adnak a *jó* megtételére. Az Aquinói Szent Tamás által kidolgozott erényrendszer ma is alapul szolgál az erkölcsstani megfontolásokhoz. Az utilitarizmusban viszont az *erények*, amennyiben szóba jönnek, eszközül szolgálnak a haszonmaximalizálási célok eléréséhez. [Pl. ha az erényeket azért fejleszti ki magában a menedzser, mert azok a hatékonyabb vezetést, a karrierjének, hírnevének építését szolgálják, s nem önmagukért [Covey, 1989].] A haszonelvű gondolkodásban a cselekvés motivációja nem az erények által határozódik meg, hanem inkább azok ellentéte által: hatalom, birtoklás, mértéktelenség [Mandeville, 2004; Hirschman, 1998].

Az eddig leírtak alapján összefoglalhatjuk az erény-etika és a haszonelv lényegét az *önérdek* megragadásának szempontjából. Az erény-etika alapján megfogalmazott *önérdeket* – az *ember sajátos célja az erények általi egyéni tökéletesség elérése; a másokért/közjóért való munkálkodás; és a lelki élet* – Erich Fromm alapján *objektív önérdek* nevezünk, ami egyben az ember legésszerűbb önszeretete is; míg az utilitarizmus *önérdek* fogalmának tartalmát a *szubjektív önérdek* kifejezés adja vissza leginkább [Fromm, 1993, 15–25]. Jól illusztrálja ezt a következő kifejezés: „*önző módon való önérdekkövetés*” [Kocsis, 1999].

Az objektív és szubjektív *önérdek* fogalma alapvető jelentőséget nyer a gazdaság jelenségeinek a két paradigmában való meg-

figyelésekor. Nem az *önérdekkövetés* mint a gazdasági folyamatok fő motivációja kérdőjelezhető meg, hanem az *önérdekkövetés* minősége. Adam Smith hentesének és pékjének *önérdekkövetése* nem negatív, elítélendő jelenség, hiszen a hús és a kenyér keresleti és kínálati helyzete, értékesítésének piaci viszonyai között az *önérdekkövetés* az egyetlen logikus, ésszerű lépés [Smith, 1959].⁶ A termelők, kereskedők haszonelvű gondolkodása, annak jogossága nyilvánvaló a gazdasági életben. Az utilitarizmus és erény-etika imént elvégzett összehasonlítása alapján tehát nem kell elvetnünk a haszonelvet, mint fekete bárányt gazdasági és társadalmi életünkben, inkább a helyére kell tenni, megfelelő viszonyba állítani az erény-etikával.

Még egy lényeges megkülönböztetést kell tennünk az utilitarista és az erény-etikai jó szerepe, funkciója között. Míg a haszonelvű etikában a haszon és élvezet elérendő célok az ember életében, és az erények a hozzájuk felhasznált eszközök [emlékezzünk a hatékony menedzselés és a karrier, hírnév érdekében kifejlesztett erényekre, amelyek itt eszközök, s nem önmagukban értékek], addig az erény-etikában ez a rend fordított: az eszköz szerepét a hasznos javak töltik be, és a cél, amit elősegítenek az erény vagyis az *erkölcsi jó*.⁷

JEGYZETEK

- 1 Az itt közölt írás egy hosszabb tanulmány – Baritz Sarolta Laura: *Lehet-e a mammonból talentum?* In: Beran F. (szerk.): *A közjó az Egyház társadalmi tanításában*. Budapest, Szent István Társulat, 2008, 141-159.b – része. Az eredeti szövegrészeket csak minimális változtatásokat eszközöltünk. A cikket az eredeti munka szerzőjének engedélyével tesszük közzé.
- 2 A jelenkori közgazdasági szakirodalomban megkülönböztetést találunk a „jólét” (welfare) és „jóllét” (well-being) fogalma között. Míg a „jólét” a modern közgazdaságtan klasszikus szava az anyagi javakkal és növekedéssel kifejezhető egyéni és társadalmi életszínvonal megragadására (vö. társadalmi jólét), addig a „jóllét” inkább az alternatív irodalom kifejezése, amelybe az anyagi javak mellett az emberi kapcsolatok, a lelki értékek, a teljes ember fejlődését kifejező tényezők is beleértendők.
- 3 Természetesen a gyakorlatban a történelem során sok más gazdasági rendszer is megfigyelhető, árnyaltabb etikai hátte-

rekkel (vö. pl. a natúr gazdálkodást folytató zárt közösségektől a posztkommunista újkapitalizmusok sokféleségéig), de a gondolkodásmód hatásának megfigyeléséhez ez a két markáns – utilitarista és erény-etikai – gazdasági modell elemzése látszik kézenfekvőnek.

- 4 Szent Tamás így írja le a természettörvényt: „A jót kell tenni, a rosszat kerülni.” A természettörvény vagy természeti törvény felfogása szerint az emberi természet a priori magában hordozza az alapvető erkölcsi normákat, amelyek a természete szerinti működést kifejezik, s amelyeket az ember természetes eszével felismer, és tételes törvényeit szabadon megfogalmazza. [Eszert pl.: „Nem azért rossz a házasságtörés, mert azt az erkölcsi norma tiltja, hanem azért tiltja, mert rossz” [Nyíri, 1994, 68]]. A természettörvény alapján keletkezett a természetjog, s ezen alapul a római jog, a skolasztika, John Locke, illetve Voltaire filozófiája, az 1776-os Egyesült Államok Függetlenségi Nyilatkozata. Ide vezethető vissza az ENSZ Emberi Jogok Nyilatkozata is. A természettörvényt elismerő gondolkodók között említhetjük Cicerót, Adam Smith kortársát, Edmund Burke-öt, s a korunkbeli Jacques Maritaint, Horváth Sándort mint a perszonalizmus képviselőit.
- 5 Buber az emberi kapcsolatokat két csoportba osztja: ÉN-TE viszony, ahol a személyek egyenrangúak, és egymást kölcsönösen tisztelik, valamint az ÉN-AZ kapcsolatok, ahol az egyik ember a másik szubjektív szükséglete kielégítésének tárgya, eszköze. Itt nem beszélhetünk személyek közti kapcsolatáról, hanem csak tárgyiasult viszonyokról.
- 6 Adam Smith *A nemzetek gazdagsága* c. könyvében a hentes és a pék példáján írja le a piac logikáját: a termelő, kereskedő végső célja az áru termelésével, értékesítésével saját hasznának realizálása, ami az ő önérdeke, s ami nélkül üzletét nem tudná folytatni. Tehát a hentes saját [objektív] önérdekét követi, amikor mások számára a húst megmunkálja és eladja.
- 7 A vállalatok társadalmi felelőssége [Corporate Social Responsibility, CSR] mozgalom jó példa erre: a társadalom javát szolgáló vállalati cselekedetek eszközök lehetnek a vállalati image növelésén keresztül a profit növelésére, de lehetnek célok is, amelyek eléréséhez a profit szol-

gál eszközül (vö. Kerekes S., Wetzker K., 2007). A bizalom és a menedzseri erények a vállalati tranzakciós költségek csökkenése révén eszközök lehetnek a profit növelésének érdekében, de lehetnek önmagunkban fontos értékek is, a vállalati munkaközösség javának szolgálatában (vö. Fukuyama, F., 1997; Covey, 1989; Alford, Naughton, 2004, 80-193).

IRODALOMJEGYZÉK

- Aquinói Szent Tamás [1994]: **Summa Theologiae. Prima Pars. A teológia foglalatja. Első rész, 1.** Budapest, Telosz Kiadó
- Arisztotelész [1987]: **Nikomakhoszi etika, I. Könyv.** Budapest, Európa Könyvkiadó
- Az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa [2007]: **Az Egyház társadalmi tanításának kompendiuma.** Budapest, Szent István Társulat
- Buber, M. [1991]: **ÉN és TE.** Budapest, Európa Könyvkiadó
- Covey, S. R. [1989]: **The Seven Habits of Highly Effective People.** New York, Firesude Book
- Fromm, E. [1993]: **Önzés, önszeretet és önérdek.** In: Kindler J.-Zsolnai L.: *Etika a gazdaságban.* Budapest, Keraban
- Hirschman, A. O. [1998]: **Az érdekek és a szenvedélyek. Politikai érvek a kapitalizmus mellett annak győzelme előtt.** Budapest, Józsvöveg Műhely Kiadó
- Kocsis T. [1994]: **Emberközponitú fejlődés – Az állandó gazdasági növekedés szükségtelenségéről pszichológiai, filozófiai és teológiai megfontolások tükrében.** Valóság, 1999/4.
- Mandeville, B. [2004]: **A méhek meséje, avagy magánvétkes – közhaszon.** Budapest, Helikon Könyvkiadó
- Mill, J. S. [1980]: **A szabadságról. Haszonelvűség.** Budapest, Magyar Helikon
- Nyíri T. [1994]: **Alapvető etika.** Budapest, Szent István Társulat
- Scheler, M. [1979]: **A formalizmus az etikában és a materiális értéketika.** Budapest
- Smith, A. [1959]: **A nemzetek gazdagsága. E gazdaság természetének és okainak vizsgálata.** Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
- Tóth G. [2007]: **A Valóban Felelős Vállalat. A fenntarthatatlan fejlődésről, a vállalatok társadalmi felelősségének [CSR] eszközeiről és a mélyebb stratégiai megközelítésről.** Budapest, Környezettudatos Vállalatirányítási Egyesület

A közgazdaságtan természetének vizsgálata kvalitatív tartalomelemzési módszerrel

SZERZŐK: Kiss Livia Benita PhD-hallgató/dr. Tóth Gergely egyetemi docens/Pannon Egyetem Georgikon Kar

Bevezetés és irodalmi áttekintés

„Feladatunk az, hogy az ideológiának és a tudománynak ebben az elegyében a kettőt, amennyire csak lehet, szétválasszuk.”

Joan Viloet Robinson

„A közgazdaságtan a társadalomtudományok királynője – a legrégebb művészet, a legújabb tudomány” – olvashatjuk Samuelson és Nordhaus [1990] nagyszabású könyvének bevezetőjében. Mint tudományos diszciplína több mint két évszázadra tekint vissza. Az első úttörő jelentőségű mű Adam Smith nevéhez fűződik 1776-ból, ez volt *A nemzetek gazdagsága*. Az általunk ma ismert közgazdaságtant innentől származtatjuk.

Az ökonómia történetét – mint minden más fejlődő és ható tudományét – tudományterületét belső diszkussziók és különféle kutatói törekvések, szellemi áramlatok együttlétezése jellemzi. Minden területnek és minden kornak, korszaknak, így a közgazdaságnak, a közgazdaságtannak és annak történetének is megvan a maga uralkodó, azaz főáramú [angolul: *mainstream*] irányzata és képviselői, ami háttérbe szorítja az alternatív [ittthon *unortodoxnak*, külföldön *undergroundnak* nevezett] irányzatokat és persze azok képviselőit is. A modern közgazdaságtan leszámazását a Samuelson- és Nordhaus-féle „családfa” szemlélteti a legátfogóbban.

A főáramú gazdasági paradigma szerint a növekedésben nem szabad megállni: igaz ez a fogyasztásra, a GDP-re, a nagyvállalatok méretére, de legfőképpen az egész gazdaságra. Ez a teória jó kétszáz éve keletkezett a már említett Adam Smith munkássága nyomán 1776-ban, amikor az országokat az általános szűkösség jellemezte. Azonban már más világot és más világban élünk. Ami igaz és jó volt a korábbi időkben, ma már nem biztos, hogy érvényes.

Kutatásunktól azt reméljük, hogy hozzájárul a főáramú gazdasági paradigma megérté-

séhez. Bemutatjuk a legfőbb különbségeket az egzakt közgazdaságtudomány és ennek leképezéseként a társadalom tudatában megjelenő uralkodó paradigma – az ökonomizmus – között.

Kutatásunkat két feltevésre alapoztuk.

1. A közgazdaságtan egy tudomány, egzakt társadalomtudomány.
2. Az ökonomizmus egy, a mindennapi gondolkodásunkat alapvetően meghatározó, ún. paradigma, más szóval kvázi vallás [=hitrendszer], amelynek ingtag racionális alapjai vannak.

A fentiek tükrében megállapíthatjuk, hogy a kutatás a humánökonómia témakörébe tartozik. Ebben a növekedés helyett az egyensúlyra, a méretoptimumba, a globalizáció helyett a lokalizációra, a verseny és a versenyképesség helyett a fejlettebb lét- és közösségi formák kooperatív jellegének kiemelésére helyeződik a hangsúly. Ugyanakkor fontos eleme a bionómiának az ökolábnym mint alternatív teljesítménymutató beemelése a GDP mellé. Utóbbiról az évek során kiderült, hogy érték-mérőként sok hiányossággal bír [Csiszárík-Kocsir és munkatársai, 2014], ennek ellenére számos területen, így a centrum-periféria-kutatásokban [Borzán 2005; Borzán 2013], a gazdasági sűrűsödések térbeli eloszlásának vizsgálatában továbbra is „mainstream” mérőeszközként tekinthetünk rá [Szabó, 2014; Koppány és munkatársai, 2014].

Anyag és módszer

Munkánk során primer és szekunder kutatást egyaránt folytattunk. A kutatáshoz a módszerarzenálból a tartalomelemzést, azon belül is a kvalitatív tartalomelemzést választottuk.

Az 1952-ben megjelent első, tartalomelemzéssel foglalkozó módszertani könyv Berelson nevéhez fűződik. A tudomány egy másik alapkövének számító mű [Krippendorff, 2004] újabb kiadásában a szerző így definiálta a tartalomelemzést: „A tartalom-

elemzés egy kutatási technika, amelynek segítségével szövegekből (vagy egyéb, értelemmel bíró szövegrészből) a kontextusaikra vonatkozóan megismételhető és érvényes következtetéseket vonhatunk le.”

A kutatás során meghatároztuk az ökonomizmust mint uralkodó paradigmát. A fogalom legszűkebb értelmezését egészen kevés, de „nagy hatalmú” kulcsszó azonosításával végeztük el. A kulcsszavak meghatározását követően idősoros elemzéssel feltártuk ezeknek a kulcsszavaknak és alternatíváiknak használatát a közbeszédben: elsősorban tudományos cikkekben, publikációkban; másodsorban gazdasági heti- és napilapokban; harmadsorban pedig nyilvános vállalati jelentésekben, kommunikációs anyagokban. Általánosságban is megnézzük ezen kulcsszavak előfordulását angol nyelvű digitalizált könyvekben. Ehhez természetesen szükség van egy teljes szöveges adatbázis felállítására.

Az azonosított kulcsszavak statisztikai elemzését [szószámolás, gyakoriságelemzés] is elvégeztük, csaknem 500 dokumentumot megvizsgálva. Egy kisebb mintán mélyebb elemzést készítettünk, hogy feltárjuk a kontextusokat és levonjuk a következtéseinket. A szöveges adatbázist magyar nyelvű, valamint külföldi folyóiratokból – a Magyar Tudományos Akadémia listás besorolása alapján – állítottuk össze.

A tartalomelemzés ma már szinte csak automatizált formájában ismert. Számos szoftverprogram áll rendelkezésre az elemzés elvégzéséhez. Kutatásunk lefolytatásához mi a *MaxQDA* szövegelemző programot, valamint a *Google books Ngram Viewer* alkalmazást használtuk. A Google több millió könyv digitális változatát elkészítve építette ki digitális könyvtárát. Ennek a könyvtárnak a felhasználását teszi lehetővé a *Google books Ngram Viewer* nevű alkalmazás. Megnézhetjük, hogy egy adott szó, kifejezés említése miként alakult az évek során ezekben az elektronikus könyvekben. A

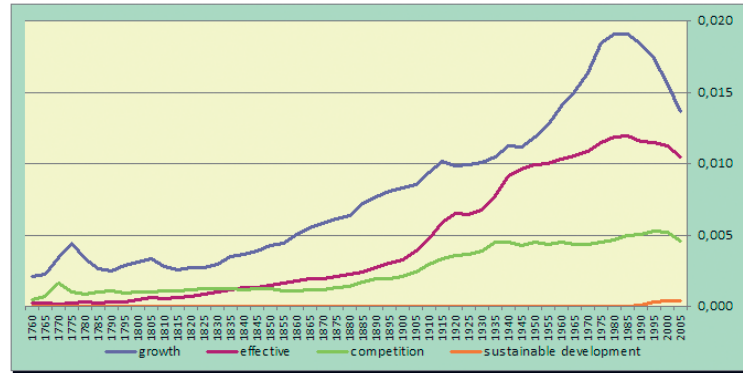
MaxQDA-val is dolgoztunk, mert a nemzetközi szakirodalomban olvasható, hogy számos területen sikeresen alkalmazzák, így a közgazdászok is. Kiemelkedő tulajdonságai között említik elsősorban magas hatékonysági fokát, megbízhatóságát, stabilitását, jól kidolgozott funkcionalitását [Juhász, 2009].

Eredmények és értékelésük

A főáramú közgazdaságtan releváns jellemzőit, determinánsait mélyreható és alapos szakirodalmi feltárás eredményeképpen azonosítottuk. Az elemzés elvégzéséhez a következő kulcsszavakat határoztuk meg angol megfelelőjükkel: növekedés – growth; verseny[képesség] – competition; hatékony[ság] – effective; fenntartható[ság] – sustainable/sustainability.

A Google digitalizált könyvtárában a Google books Ngram Viewer alkalmazással végzett vizsgálatunk eredményét az 1. ábra szemlélteti.

1. ábra. Az azonosított kulcsszavak előfordulása a Google digitális könyvtárban (több mint 5 millió könyv)

Forrás: Saját készítés Google books Ngram Viewer alkalmazás használatával

geztük el a kutatást. A 3. ábra az eddig létrehozott cikkadatbázisunkban az előre kódolt mondatelemek előfordulásának gyakoriságát mutatja be.

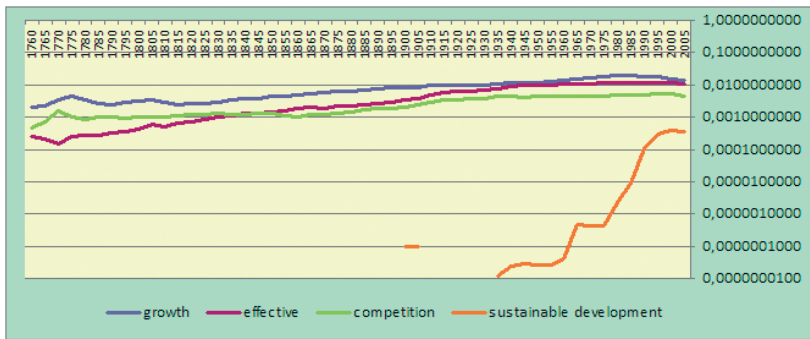
Ha az oszlopdiagramra pillantunk, láthatjuk, hogy a folyóirat szellemiségét áthatja a

gyománys követő szerep), a gazdasági növekedés és a verseny iránti elkötelezettség érzékelhető.

A főáram képviselőinek ismertett modelljei elegánsak, elméleteik a maguk zárt rendszerében élnek, de a társadalmi valóságot sem értelmezni, sem átalakítani nemigen képesek. Ezt mi sem igazolja, példázza jobban, mint az, hogy meglehetősen eredménytelennek bizonyultak az elmúlt fél évszázadban. Gondoljunk arra, hogy nem sikerült előre jelezni a nagy válságokat [orosz, kelet-ázsiai, új gazdasági vagy a 2007/2008-as pénzügyi válságok]. Hasonlóképpen nem sikerült megnyugtató, utólagosan igazolt előrejelzésekhez jutni például a Föld népességének alakulása, a gazdasági növekedés üteme vagy a terrorizmus térnyerése tekintetében [Csaba, 2008].

Ezért sem mehetünk el szó nélkül az alternatív – underground – irányzatokra jellemző fenntartható, fenntarthatóság szavak mellett. Különösen értékes lehet ugyanis, ha az alter-

2. ábra. Az azonosított kulcsszavak előfordulása a Google digitális könyvtárban (több mint 5 millió könyv) logaritmus skálán

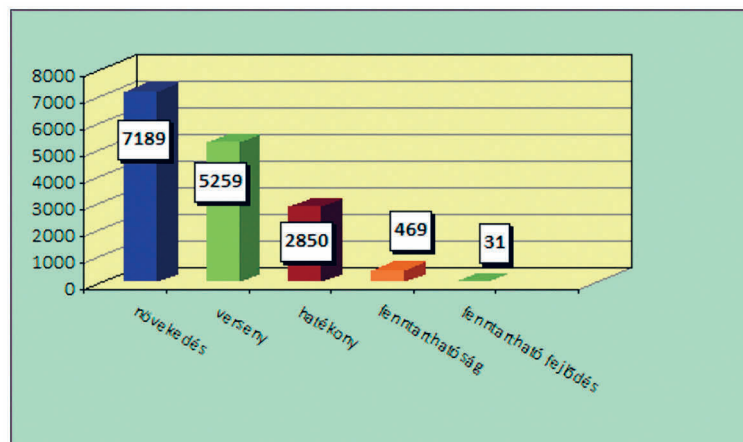

Forrás: Saját szerkesztés a kapott adatok felhasználásával

A megadott kulcskifejezések említésének alakulását angol nyelvű könyvekben mutatja be a vonaldiagram az 1760 és 2005 közötti időszakban. Az ábrán látható a főáramú – mainstream – közgazdaságtanra jellemző növekedés és hatékonyság előfordulásának meredek emelkedése, ami az 1985-ös évektől csökkenő trendbe fordul át. Ugyanakkor ekkortól figyelhető meg egy emelkedő tendencia a fenntartható fejlődés kifejezés tekintetében. Az azonosított kulcsszavak előfordulását logaritmus skálán ábrázolva [2. ábra] még szemléletesebben tudjuk bemutatni a fenntartható fejlődés kifejezés előfordulásának növekedését. Ugyancsak az uralkodó gazdasági paradigma determinánsait vizsgáltuk a Közgazdasági Szemle, a Magyar Tudományos Akadémia A listás folyóiratában. A folyóirat 2005 januárjától 2013 decemberéig elektronikus formában megjelentetett 476 cikkében vé-

mainstream. A fejlett világra jellemző tudományos normák érvényesülnek benne [ha-

3. ábra. Az azonosított kulcsszavak előfordulása a Közgazdasági Szemle cikkeiben

Forrás: Saját készítés Google books Ngram Viewer alkalmazás használatával

natív iskolák egy-egy ágáról, illetve a tranzíciós irodalomról is közölnek cikkeket. Ezek a tanulmányok a való világ megoldatlan kérdéseivel, problémáival foglalkoznak, ember- és társadalom-központúak. Előfordulásuk számának gyarapodása hasonlóképpen alakult itt is.

Szigeti [2014] a ScienceDirect rendszerében a közleményekben végzett hasonló kutatást, ahol a fenntarthatóság, az ökológiai lábnyom és a vállalati társadalmi felelősségvállalás kifejezések angol megfelelőit vizsgálta. A fenntarthatóságot először egy 1969-es közleményben említették meg. Azóta 114.954 alkalommal szerepelt ez a szó a megvizsgált cikkeken. Szemléletesen ábrázolja növekedésének ütemét. A fenntarthatóság szó divatjából arra is következtethetünk, hogy a területtel foglalkozó alternatív közgazdászok ismertsége is ugrásszerűen megnőtt az utóbbi években és egyre nagyobb teret nyernek a tudományos életben.

Tóth [2014] tanulmányában a „közgazdasági Nobel-díjjal” elismert 74 tudós munkásságát vette szemügyre, besorolva őket a haszon elsőségét legitimizáló, absztrakt matematikára és hiperracionális fogyasztóra épülő, ún. *utilitárius közgazdaságtan* irányzatába (60 tudós), illetve az emberi boldogság, erkölcs nehezebben megfogható kategóriáit előtérbe helyező, ún. *morálkönonómiai* irányzatba (14 tudós). Megállapította, hogy a közgazdasági Nobel-díj esetében is haszonökonomia diadalmenetének és a tudományág önigazolásának lehetünk tanúi. Ám Keynes nyomán véleménye szerint optimisták lehetünk: „Az eszmék ereje messze meghaladja a hagyományos érdekekét. Az igazságot korszerű formában tükröző új eszmék előbb vagy utóbb utat törnek maguknak. A fenntartható és valódi emberi fejlődés szellemét már semmilyen érdek vagy hatalom erejével nem lehet visszaszuszakolni a palackba!”

Csaba [2008] tanulmányában arra a következtetésre jutott, hogy a lassú átalakulás jele lehet az is, hogy a közgazdasági Nobel-díjakat a korábnál nagyobb számban ítélik oda a tudományág különböző határterületein alkotóknak.

Következtetések, javaslatok

Eredményeink alapján megállapítjuk, hogy a megfogalmazott hipotéziseink igazolást nyertek.

Tény, hogy a hagyományos közgazdaságtan elméleti alapjait a 18. század végén már Adam Smith [1776] lefektette. A 19–20. században John Stuart Mill, Alfred Marshall, John Maynard Keynes és Paul A. Samuelson kifejlesztették az erre épülő alapmodellt, amely azóta is szinte változatlan. Ez határozza meg a mai kor közgazdászainak is – bár van kivétel – gondolkodásmódját, amely mára ideológiává és paradigmává vált, egyfajta hitrendszeré erősödött. Vizsgálatunk a főbb területekre, néhány kiemelt fogalomra hívja fel a figyelmet, ami utalhat a mögötte lévő értékrendre. Kutatásunkat hipotéziseink még szilárdabb alátámasztása, igazolása érdekében a jövőben ki kívánjuk terjeszteni további külföldi, illetve magyar gazdasági folyóiratok cikkeire, gazdasági napi- és hetilapok írásaira, valamint vállalati kommunikációkra is.

IRODALOMJEGYZÉK

Berelson, B. [1952]: **Content Analysis**. New York, Free Press

Borzán A. [2005]: **Centrum és periféria regionális szintek a magyar–román térszerkezetben belül**. In: Glück R., Gyimesi G. (szerk.): *Évkönyv 2004–2005 II.: Környezetvédelem, regionális versenyképesség, fenntartható fejlődés c. konferencia előadásai*. Pécs: PTE KTK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, 87–95.

Borzán A. [2013]: **Komplex mutatók alkalmazhatósága a térszerkezeti kutatásban**. In: Beszteri B. (szerk.): *A felfedező tudomány*. Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar, Győr Paper borzan_anita.pdf.

Csaba L. [2008]: **Módszertan és relevancia a közgazdaságtanban**. *Közgazdasági Szemle*, LV. évf., 2008. április [285–307] 286, 301.

Csaba L. [2013]: **Kérdőjelek a közgazdaságtanban és oktatásában**. *Közgazdasági szemle*, LX. évf., 2013. január [47–63] 47.

Csiszárík-Kocsir, Á., Szigeti C., Medve A. [2014]: **What are the after-effects of the global crisis in the East and in the West? – facts based on the Hungarian and German macro data before and after the crisis**, Multidisciplinary Academic Conference on Economics, Management and Marketing in Prague 2014, 2014. december 5–6., MAC-EMM 2014, MAC201412077

Juhász V. [2009]: **A MaxQDA szövegelemző program**. In: *A magyar nyelv mint európai világnyelv*. MANYE XVIII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus. Budapest. <http://www.juhaszvaleria.hu/wp-content/uploads/2010/04/a-maxqda-sz%C3%B6vegelemzo-program22.doc> Letöltés: 2015.04.09.

Kiss L. B., Tóth G., Nagy Z. B. [2014]: **A főáramú és az alternatív gazdasági paradigma empirikus vizsgálata kvalitatív technikával**. LVI. Georgikon Napok, Alternatív közgazdaságtan szekció, Keszthely. http://napok.georgikon.hu/cikkadatbazisok/cat_view/3cikkadatbazis/24-2014/26-x-szekcio-alternativ-kozgazdasagtan Letöltés: 2015.04.09.

Koppány K., Kovács N., Szabó D. R. [2014]: **A Győri Járműipari Körzet ágazati aggregált teljesítményének becslése: [Estimation for the sectoral aggregated output of the Automotive Regional District of Győr]**. In: Resperger R. (szerk.): *Makrogazdasági döntések – hálózati szinergiák: Programfüzet és előadás-kivonatok [Macroeconomic Decisions – Network Synergies]*. 135. Sopron, Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó

Krippendorff, K. [2004]: **Content analysis: An introduction to its methodology**. Sage Publications. London, Beverly Hills, 18.

Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. [1990]: **Közgazdaságtan. I. Alapfogalmak és makroökonomia**. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 29.

Szabó D. R. [2014]: **Policentrikus Magyarország: Problémák és lehetséges stratégiák. Kulturális és társadalmi sokszínűség a változó gazdasági környezetben**. International Research Institute, Komárno. 18–25.

Szigeti C. [2014]: **Tudományos divattrendek a fenntarthatóságban**. LVI. Georgikon Napok, Alternatív közgazdaságtan szekció, Keszthely.

http://napok.georgikon.hu/cikkadatbazisok/cat_view/3cikkadatbazis/24-2014/26-x-szekcio-alternativ-kozgazdasagtan Letöltés: 2015.04.09.

Tóth G. [2014]: **Jelentős és/vagy Nobel-díjas közgazdászok**. Kautz Konferencia, Közgazdaságtan és a gazdasági valóság szekció, Győr

GONDOLATOK

világunk jelen állapotáról I.

SZERZŐ: Hajdu Zoltán/SOLTUB Kft.

Ortega y Gasset spanyol filozófus A tömegek lázadása c. munkájában arra hívja fel a figyelmet, hogy az élet helyett egyre inkább az élet fenntartását biztosító anyagi eszközök kerülnek előtérbe. Sőt egy idő után az élet fenntartásának anyagi eszközei teszik az életet saját maguk eszközévé. Napjainkban azt hisszük, hogy mi használjuk az eszközöket, közben pedig azok használnak [ki] minket.

A nemrég véget ért huszadik századtól kezdve a fenntarthatóság krízisét [válságát] éljük a gazdaságot működtető pénzügyi rendszerben, a társadalmat alkotó emberekben és az előbbi kettőt eltartó élő környezetünkben.

Gazdasági krízis

A fogyasztói tömegtársadalom a pénz „jószágos és mindenható” voltának illúziójába esett. A folyamat már körülbelül 500–600 éve tart, de ilyen erőteljes és mély még soha nem volt. Ebben segítettek a különböző médiumok és a „modern” pénzügyi intézmények, pl. a tőzsdék is. Az információs társadalom megszülte a maga torzszülöttjét, a dezinformált és manipulálható tömegembert, aki nem tudja eldönteni, mikor cselekszik jobban: ha a saját örömeire túlfogyaszt, vagy ha mások érdekeivel, illetve a környezettel is törődik. Karteziánus egoizmusunk elvakít bennünket: nem látjuk, hogy a fejlettnak mondott nyugati életmód gyakorlatilag több évszázada hanyatlak, csak még nem érte el a medence alját.

Az uralkodó közgazdaságtan szerint a GDP növekedése a társadalmi jólét garanciája. A környezet viszont nem ismeri a GDP-t. Itt más fogalmak érvényesülnek, például a szimbiózis vagy az együttműködés. Itt nincsenek negatív szaldós játékok, amikor mindenki veszít. Itt a „win-win megoldások” működnek. A nyugati társadalom beteg a pénztől, és saját környezete ellen hadakozik. Saját magát szeretné feláldozni a GDP növekedésének oltárán. A pénz vallássá vált, a globális piacok vallásává. Az Európai Unió is tudathasadásos állapotban van. Egyrészt kiszolgálja a négy szabadságot, „az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a személyek szabad áramlását”, ami gyakorlatilag nem más, mint a „liberalizálj, deregulálj és privatizálj” politikai parancsa, vagyis a „mindenekelőtt

szerezz profitot” imperativusa. Másrészt – jóval kisebb meggyőződéssel – „eljátssza” a környezetvédő szerepét.

Társadalmi krízis

A társadalmi krízis a gazdasági következménye. Ez sem új folyamat, csak súlyosabb, mint amilyen korábban volt. Divattá vált a szürkeség, az egyformaság. Aki nem áll be a sorba, hamar azon kapja magát, hogy kinézik. A tömegember a mennyiségi növekedésben, vagyis „tömegben” gondolkodik. A tömeg képes mindent megsemmisíteni, ami más, ami egyéni, ami minőségi. A tömeggel szemben áll az egyéni ember, aki a minőség, vagyis a fejlődés, nem pedig a növekedés mellett kötelezi el magát.

A rácsodálkozás, a világ megértésének vágya a szellemi emberre jellemző, aki ma kisebbségben van. Az a fajta ember ez, aki többet követel önmagától, mint másoktól, még akkor is, ha a magasabb követelményeknek néha nem tud eleget tenni. Ezzel szemben a tömeg nem vár el magától semmi különösét: szereti a langyosat, az erőfeszítés nélküli életet.

A tömeg kialakulása megkívánja, hogy bizonyos lagymatag és felelőtlen vágyak közt legyenek és megegyezzenek azokban az emberekben, akik a tömeghez tartoznak [fogyasztó ember]. Rájuk jellemző a nagy méretek imádata, beleértve a mértéken felüli fogyasztást is.

A szürkeség mellett fontos megemlíteni a századra jellemző rohanást, a folyamatos nyüzsgést, a felhígított tudást, a szétaprózódást [folyamatos analízis], a szintézisre való képtelenséget és a rendszerszemlélet hiányát. Ezek mind olyan tényezők, amelyek gátolják az ember és környezete közötti helyes viszony kialakítását.

Környezeti krízis

A környezet vagy az erőforrások [föld, víz, levegő] krízise abból fakad, ahogyan a társadalom és a gazdaság a környezeti erőforrásokat használja. Nem árt emlékeznünk arra, hogy a „kevésbé fejlettnak” mondott embercsoportok [pl. bennszülött törzsek] sokkal jobban tisztelték a környezetüket, a megélhetésüket biztosító földet, vizet, növényeket és állatokat, mint a fejlettnak kikiáltott nyugati ember.

A környezeti krízisből csak egy elemet, a túlfogyasztás következtében kialakult globális felmelegedést emeljük ki. Modellbecslések szerint 2050 előtt a Föld légkörének hőmérséklete a kritikusnak tekintett 2°C-kal lesz magasabb. A szén-dioxid koncentrációja már 2013-ban átlépte a nagyon magasnak számító 400 ppm értéket, ami csaknem a duplája az ipari forradalom idején jellemző 280 ppm-es értéknek. Az „Észak-Dél” vagy a „szegény és gazdag” országok ellentéte a klímaváltozással még mélyebbé válik. Míg a gazdag északi országoknak kedvez a felmelegedés, addig a gazdaságilag is kifosztott déli országoknak [PIGS-országok: Portugália, Olaszország, Görögország és Spanyolország] nem.

Az országok gazdaságát manipulálni képes globális tőke vagy láthatatlan kéz [lásd görög válság] tovább súlyosbítja ezen országok helyzetét. Várható, hogy a klímavészélyeztetett országokban/régiókban bizonyos területek elnéptelenednek, megindulhat a klímamigráció. A legnagyobb ÜHG-kibocsátó ágazatok sorrendben: az energetikai ipar [az energia előállítása; kb. 35%], a lakossági fogyasztás [kb. 20%], a közlekedés és szállítás [kb. 20%], a mezőgazdaság és élelmiszeripar [kb. 15%], valamint az ipar [10%].

[Folytatás a 63. számban]

SOKSZÍNŰSÉGI EGYEZMÉNY Magyarországon

SZERZŐ: Német Judit ügyvezető/mtd Tanácsadói Közösség

Az mtd Tanácsadói Közösség a KÖVET Egyesülettel együttműködve május 28-án indította útjára hazánkban a Diversity Chartert, azaz a Sokszínűségi Egyezményt. A magyarországi Diversity Charterhez már 40 foglalkoztató jelezte előzetesen csatlakozási szándékát, közülük 31 személyes aláírással üdvözölte a kezdeményezést. Az alapító aláírók – egy hosszú folyamat első lépéseként – az esélyegyenlőség, a befogadó vállalati kultúrák kialakítása mellett teszik le a voksukat.

A Sokszínűségi Egyezmény több mint 10 éve, 2004-ben indult Franciaországban az első olyan írásos dokumentumként, amely az Európai Unió munkahelyi diszkriminációellenes, esélyegyenlőséget támogató irányelveit rögzíti és népszerűsíti a foglalkoztatók körében. A kezde-

ményezés magyarországi bevezetői, alapító aláírói közül a következő vállalatok, intézmények személyes aláírásukkal fejezték ki csatlakozási szándékukat: Alcoa – Kőfém Kft., BP, BT Roc Kft., Consequit Zrt., Design Terminál Nemzeti Kreatívipari Központ, Diageo Üzletviteli Szolgáltatások Kft., Dorsum Informatikai Fejlesztő és Szolgáltató Zrt., Egis Gyógyszergyár Zrt., Eisberg Hungary Kft., Evopro cégcsoport, Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete, Gábor Dénes Főiskola, GAK Oktató, Kutató és Innovációs Nonprofit Közhasznú Kft., Győr-Ménfőcsanak Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Henkel Magyarország Kft., Hilti Hungária Kft., HR Partner Consulting Kft., K&H Bank Zrt., L'Oréal Magyarország Kozmetikai Kft., MagNet Magyar Közösségi Bank Zrt., Magyar Posta Zrt., MAM Hungária Kft., McDonald's Magyarországi Étterem Hálózat Kft., MVM Magyar Villamos Művek Zrt., Nova-Papír Zrt., Ongropack Kft., Provident Pénzügyi Zrt., Sanofi-Aventis Zrt., Sodexo Magyarország Kft., Tigáz Csoport, XAPT Hungary Kft.

További foglalkoztatók, amelyek az alapító aláírási ünnepséget követően írják alá a Sokszínűségi Egyezményt: Bácsvíz Zrt., Union Biztosító, Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, Vienna Life Insurance, Hewlett-Packard Informatikai Kft., Erste Biztosító, Miskolc Holding Zrt.

„A sokszínű és befogadó vállalati kultúrákat közelebb hozzuk egymáshoz annak érdekében, hogy együtt könnyebben telessenek további lépéseket a vonzó és felelős munkáltatói szerepkör kialakításáért. Másrésztől munkavállalói oldalról kiemelten fontos hozzáadott érték, ha egy vállalat nyíltan vállalja az elköteleződését a társadalmi témák iránt” – hangsúlyozta Német Judit, a Sokszínűségi Egyezmény hazai bevezetését végző mtd Tanácsadói Közösség alapítója az aláírási ceremónián.

A Sokszínűségi Egyezményt bármilyen típusú, méretű cég aláírhatja, amely elköteleződik az egyenlő bánásmód, a sokszínű szervezeti kultúra kialakítása mellett. Az elköteleződés azt jelenti, hogy a vállalat vezetése meghatározza az üzleti stratégiával harmonizáló

esélyegyenlőségi fókuszteremtőket, stratégiát dolgoz ki azok megvalósítására, és az érintettek bevonásával dolgozik a hátrányok leküzdésén. Az egyezmény aláíróinak a fejlesztések megvalósítását segítő szolgáltatások, rendezvényeken való részvétel, bemutatkozási lehetőség és egyéb, a munkáltatói márka építésére alkalmas megjelenések állnak rendelkezésükre.

A Diversity Charter magyarországi bevezetését az Emberi Erőforrások Minisztériuma is üdvözölte. „Az Emberi Erőforrások Minisztériuma minden olyan kezdeményezést támogat, amely az

esélyteremtést és a nemzedékek közötti együttműködést szolgálja, ezért hasznosnak tartja és támogatja a Sokszínűségi Egyezményt is” – mondta Fűrész Tünde, család- és népesedéspolitikáért felelős helyettes államtitkár. „Fontosnak tartjuk a generációs együttműködések, egymás értékeinek átadását. Az idősek és a fiatalok ugyanúgy erőforrások, ezért is fontos az Emberi Erőforrások Minisztériuma számára ez a kezdeményezés” – tette hozzá.

A Sokszínűségi Egyezményről további információk a kezdeményezés weboldalán (www.sokszinusegiegyezmeny.hu) vagy az mtd Tanácsadói Közösségnél (info@mtddanacsado.hu) érhetők el.

Az mtd Tanácsadói Közösséget 2008-ban alapították azzal a szándékkal, hogy támogassák a munkaerőpiacon hátránnyal élő, dolgozni kívánó személyekre nyitott, befogadó szervezeti kultúrák kialakulását, elterjedését. Abban hisznek és tapasztalják is, hogy az üzleti célokkal harmonizáló, tudatosan felépített, stratégiaileg megalapozott esélyegyenlőségi intézkedések nagyban hozzájárulnak a vállalatok pozitív társadalmi megítéléséhez, CSR-tevékenységük és üzleti törekvéseik sikeréhez is. Céljuk, hogy a magyarországi intézmények és nagyvállalatok mellett a kis- és középvállalkozások vezetői és HR-szakemberei mind nagyobb körben éljék tudják a munkahelyi diverzitás adta üzleti előnyökkel, ezért is törekednek a piaci információk, szakmai ismeretek hatékony megosztására. További információ: www.mtdtanacsado.hu, www.eselykonferencia.hu, www.sokszinusegiegyezmeny.hu

Mi az a

BIOSZÉN?

SZERZŐ: Szunyogh Gábor/WESSLING Hungary Kft.

Egy aprócska, fekete granulátum a jövőben fontos szerepet játszhat az Európai Unió gazdaságában: jelentősen csökkentheti a foszfátkitettséget, a hagyományos műtrágyák használatát, és megoldást jelenthet az élelmiszeriparban képződött melléktermékek újrahasznosítására is. Természetesen száz százalékig bio, ráadásul még a terméshozamot is növeli. Cikkünkben bemutatjuk a magyarországi vezetésű Refertil-projektet.

A bioszenet már idősámításunk előtt is ismerték és használták az emberek, az elmúlt harminc évben pedig számottevő lendületet vett a kutatása. Az Európai Unió évekkal ezelőtt célul tűzte ki a mezőgazdasági (szalma, kukorica, trágya stb.) és élelmiszer-ipari (állati csont) melléktermékek hasznosítását. „*Ez jelentős mennyiség, csak Magyarországon több mint 10 millió tonna keletkezik ezekből az anyagokból*” – mondta kérdésünkre Edward Someus, aki a Terra Humana Kft. vezetőjeként 2002 óta az EU kutatás-fejlesztési szakterületén számos bioszénprojekt koordinátora és főtervezője.

Az állati csontból a megfelelő kezeléssel jelentős mennyiségű foszfort lehetne újrahasznosítani, mivel a táplálék útján felvett foszfor főként a csontrendszerben halmozódik fel. A Refertil-projekt egyik legfőbb célja az elmúlt évtizedek intenzív mezőgazdasága által lerontott talaj minőségének javítása, új élettel való megtöltése. Mindezt olyan eljárások és technológiák fejlesztése révén kívánják megvalósítani, amelyek a műtrágyák és vegyszerek felhasznált mennyiségének csökkentését vagy egyenesen azok helyettesítését eredményezik a prémium kategóriás kertészeti kultivációk esetében.

Az ABC-nek [*Animal Bone bioChar*], azaz élelmiszer minőségű, állati csont eredetű bioszénnek annyira magas a foszfortartalma [30% P_2O_5], hogy teljes mértékben helyettesítheti a foszfátműtrágyát. Ez utóbbi ugyanis az egészségre is ártalmas nehézfémeket is tartalmazhat, kadmiumot vagy uránt (a szabályozásról lásd keretes írásunkat).

A csontszén magas hőfokú szénestési eljárással állítják elő, levegő kizárásával. Ennek a folyamatnak a neve: *piralízis*. A speciális minőségű csontszén piralízise új, innovatív technológia, amelyet Magyarországon fejlesztettek ki.

A bioszén a termés mennyiségét 10 százalékkal, értékét 20 százalékkal növeli, helyreállítja a talaj természetes egyensúlyát, valamint ellenőrzött módon szolgáltatja és adagolja a foszfort, szemben a műtrágyákkal, amelyekre a gyors és környezetszennyező foszforkioldódás jellemző. A bioszén a csont szerkezetéből adódóan üreges, makroporózus, ami magas víz- és tápanyagmegtartó képességet eredményez, és pozitív hatással van a talaj mikrobiológiai állapotára is. Ezek a tulajdonságok a szintetikus műtrágyák esetében nem állnak fenn.

A projektben számos külföldi vállalat, kutatóintézet és egyetem mellett rendkívül fontos szerepet játszik a WESSLING Hungary Kft. A Magyarországon immár több mint 20 éve jelen lévő független, akkreditált laboratórium környezetvédelmi, élelmiszer- és gyógyszer-

biztonsági vizsgálatokat folytat, a nemzetközi cégcsoport tagjaként óriási tapasztalattal rendelkezik.

A Refertil-projektben végzett munkánk során egyrészt megvizsgáltuk, hogy a bioszénre vonatkozó előfeltételek beigazolódnak-e, másrészt azt is alaposan elemeztük, hogy a termék környezetvédelmi és egészségügyi szempontból biztonságos-e.

Megállapítottuk, hogy a bioszén terméshozó hatása, foszfortartalma igazolt, és nem jelent semmilyen környezetvédelmi kockázatot. A vizsgálatok eredményét hitelesíti, hogy a WESSLING Hungary Kft. a Nemzeti Akkreditáló Testülettől [NAT] 2014 őszén megkapta az akkreditációt a Refertil-projekt során is előállított terméshozó anyagokra [biochar, komposzt].

Edward Someus elmondta, hogy az eljárás és a termék kutatása, fejlesztése 2014-ben sikeresen befejeződött, 2015–2016-ban pedig már egy nagy kapacitású ipari termelőüzem létrehozását célozták meg. A bioszéniparág még csak a fejlődése kezdetén van, de a bioszén mint gazdaságos biogazdálkodási termék, jelentős piaci bővülés előtt áll, és a teljes termelési láncolatra kihat. Használata révén értéktelen melléktermékből gazdasági és környezetvédelmi szempontból is értékes terméshozó anyag keletkezik.

Szabályozás

A talajjavító anyagok és a szerves trágyák [komposzt, bioszén] jogszabály-harmonizációjával kapcsolatosan meglehetősen abszurd helyzet alakult ki az EU-szabályozásban: míg a műtrágya esetében megvan, a természetes talajjavítóknál hiányzik a közös uniós szabályozás. Évente több száz millió tonnányi mezőgazdasági melléktermék keletkezik, a rájuk vonatkozó szabályozás azonban az egyes tagállamokban lényeges eltéréseket mutat. Ezért az engedélyező hatóságok nem szívesen fogadják el más országok dokumentációját. Nem csoda tehát, ha sok gazdálkodó a bizonytalan eredetű külföldi termékek helyett a műtrágya mellett dönt.

A készülő új szabályozás azonban egy közös rendeletet jelentene az összes műtrágyára, szerves trágyára, talajjavító anyagra nézve. A részben a Refertil-projekt eredményeire is épülő új rendelet nyertesei a gazdálkodók lehetnek, hiszen jogilag is lehetségessé válik a helyben termelt és olcsóbb mezőgazdasági melléktermékek hasznosítása, ezáltal pedig csökkenhet a kémiai úton előállított mezőgazdasági műtrágya és vegyszer felhasználása.

Katica Tanya

▶ a hulladék nem szemét ◀

SZERZŐ: Handó János tulajdonos-ötletgazda/Katica Tanya

A Katica Tanya azért jött létre, hogy Magyarország vezető, élményközpontú, a természetközeli és a hagyományos életmódot felelevenítő, az aktív pihenést elősegítő szolgáltatója legyen, ahová a madár is pihenni jár!

A Katica Tanya Somogy megyében, a Zselic szívében egy 10 hektáros területen fekszik, és igazi élményparadicsom, főleg a kisgyermekes családoknak. Télen és nyáron egyaránt remek szórakozási, tanulási, aktív pihenési lehetőséget nyújt minden generációnak a több mint félszáz játszókialmatosság.

A Katica Tanya a fenntartható jövő elkötelezett híve. Kezdetektől fogva alapvető kérdésként kezeli a környezettudatos szemléletmódot, amelyet a napi tevékenységükbe éppúgy átültetnek, mint fejlesztéseikbe. Munkatársai hisznek abban, hogy a földet nem apáinktól örököltük, hanem unokáinktól vettük kölcsön, ezért minden cselekedetüket az vezérli, hogy fenntartható módon éljenek, és így működtessék az élményközpontot is.

Ez a cél vezérli bővítési stratégiájukat is: csak olyan attrakciót valósítanak meg, amely nem fogyaszt energiát, vagy ha mégis, akkor megújuló forrásból maguk állítják elő. A tanya áramellátásának 80 százalékát napelemek biztosítják, a szennyvizet saját ökológikus szennyvízkezelőjükkel tisztítják. Nem véletlen, hogy a Katica Tanya tavaly elnyerte az Év Ökoturisztikai Létesítménye pályázat *Leginnovatívabb Látogatóközpontja* díját.

Ebből az alapelvből kiindulva vezették be a hulladéktózsét, amely lehetővé teszi, hogy a belépőjegy árának egy részét hulladékkal fizessék meg a látogatók.

A hulladék nem szemét, hanem érték. A háztartásban keletkező hulladék mintegy 80 százaléka papír, fém, műanyag vagy egyéb, tovább hasznosítható anyag, s csupán a maradék 20 százalék a valódi szemét. A hulladékokat az alábbi árakon veszik át a Katica Tanyán: 0,5 l PET-palack: 4 Ft/db; 1,5 l PET-palack: 5 Ft/db; 0,5 l alumíniumdoboz: 6 Ft/db; 0,33 l alumíniumdoboz: 5 Ft/db; újság vagy kartonpapír: 15 Ft/kg. Az említett hulladékokból egy alkalommal együttesen maximum 400 forintnyi váltható be.

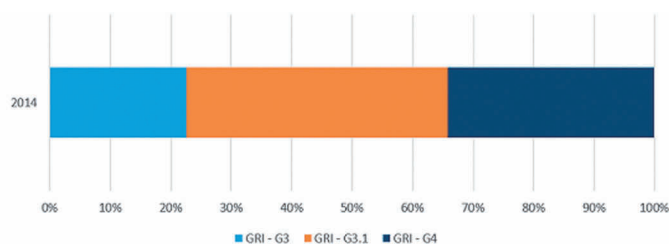
Ezért a megoldásért, valamint mindazért, amit ezenkívül a Katica Tanya a fenntarthatóságért tesz, a vállalkozás az idei CSR Piacon elnyerte a *2015 Valóban Felelős Vállalata* elismerést.

Kétéves a GRI G4 útmutató

Májusban ünnepelte második évfordulóját a GRI G4 útmutató, amelyet 2013-ban az Amszterdamban megrendezett globális Fenntarthatóság és átláthatóság konferencián mutattak be először.

Az érintettek összességében kedvezően fogadták, hogy a G4 nagyobb figyelmet szentel az érintettek bevonásának és a lényeges ügyeknek, mint a G3 útmutató. A fokozatos átmenetet követően a jelentést kiadó cégek harmada már a G4-es útmutatót alkalmazza [lásd az alábbi grafikon].

A diagramban megjelenő adatok a GRI Fenntarthatósági Jelentés Adatbázisában 2015. április 29-én regisztrált jelentéseken alapulnak. Az adatbázisban való szereplés önkéntes, így az nem tartalmaz minden, a GRI útmutatója alapján összeállított riportot.

A GRI G3 és G3.1 útmutatója 2015. december 31-ig marad érvényben, azt követően minden jelentést tevő vállalatnak át kell térnie a G4 útmutató használatára. A decemberi határidő még távolinak tűnik, de a jelentésírás ciklusát figyelembe véve mégis közel van.

2016. január 1. után a GRI honlapján sem lesz elérhető a G3 és a G3.1, és egyidejűleg valamennyi ezekkel az útmutatókkal kapcsolatos szolgáltatás is megszűnik. A GRI adatpartnereivel közösen továbbra is regisztrálja az összes fenntarthatósági jelentést a **Sustainability Disclosure Database** nevű adatbázisban, amelyben jelenleg több mint 24 000 riport, köztük 1000 G4 beszámoló található.

Bővebben: www.globalreporting.org

A GRI 2015. június 9-én mutatta be megújult arculatát és stratégiáját. A GRI célja továbbra is az, hogy világszerte egyre jobb minőségű és egyre több fenntarthatósági jelentés szülessen, amely az érintettek számára megbízható információkkal szolgál a vállalatok fenntarthatósági teljesítményéről.

ÖKOLÓGIAI MŰVELŐDÉS KICSIKNEK ÉS NAGYOKNAK

SZERZŐ: Balogh Eszter/KÖVET Egyesület

Lőrinczi Istvánt, az Outdoor Mission Kft. ügyvezetőjét kérdeztük fenntarthatóságról, karitatív csapatépítésről és ökológiai művelődésről.

Mikor kezdett környezetvédelemmel, fenntarthatósággal foglalkozni? Mindig is része volt az életének?

– Gyermekkoromban édesapámmal sokat kirándultunk a hegyekben, mindig is vonzott a természet. Később is rendszeresen túráztam a barátaimmal, a havasokban sok útvonalat jártunk be, majd hegymászóoktató lettem. Már ekkor elkezdtem túraszervezéssel foglalkozni, először a Kárpátokba, később az Alpokba, majd Pakisztánba, a Nyugat-Himalájára is vezettem csoportokat.

A budapesti Mycobacteriológiai Referencia Laboratóriumban csaknem tízéves laboratóriumi munkám eredményeképpen több publikációban, illetve a Klinikai és Járványügyi Bakteriológia Kézikönyv több fejezetében társszerzőként vettem részt. Ezután a Landy Tours kalandtúrák csapatépítő cégnél dolgoztam, egészen addig, amíg helyét láttam ennek a tevékenységnek az életemben.

2006-ban megalapítottuk az Outdoor Missiont, amely egy ernyő alá veszi a csapatépítést és a vállalati önkéntességet. Eleinte csapatépítő tréningeket, céges rendezvényeket szerveztünk, majd a magyarországi vállalatok és civil szervezetek önkéntességi gyakorlatáról készített felmérésünk eredményeire alapozva bővítettük, fejlesztettük a palettát. A felmérés, amely Völgyi Katalin munkája, 2010-ben második helyezést ért el a Magyar Public Relations Szövetség pályázatán, majd 2011-ben a European Public Relations Education and Research Association [EUPRERA] is díjjal jutalmazta.

A tevékenységüket „karitatív csapatépítésnek” nevezik. Mít jelent ez pontosan?

– A karitatív csapatépítés a vállalati önkéntesség olyan szervezett és tréningkontextusba helyezett formája, amely együttműködést igénylő tevékenységet tartalmaz. Azokat a kompetenciaterületeket fejlesztjük, amelyek nélkülözhetetlenek a hatékony

kooperációhoz. Fontos jellemzője, hogy miközben a csapat közhasznú tevékenységben vesz részt, mélyül az egyéni és a csapatszintű felelősségvállalás is, javul az együttműködés. A karitatív csapatépítés kezdetektől meghatározó tevékenységünk volt, ennek magyarországi meghonosításában élen jártunk. Változatos kínálatunkban szociális, környezetvédelmi, egészségügyi és hátrányos helyzetűeket érintő programok is megtalálhatók. Fontosnak tartjuk, hogy a vállalatok aktívak legyenek a társadalmi felelősségvállalásban, programjainkkal pedig lehetőséget kívánunk ehhez biztosítani.

A fenntarthatóság hogyan illik a tevékenységi körükbe?

– Négy évvel ezelőtt indítottunk el egy új divíziót, amelynek célja az ismeretterjesztés, szemléletformálás fenntarthatósági, környezetvédelmi és humánökológiai témakörökben. Mi „ökológiai művelődésnek” nevezzük. Egyszerre szól gyermekeknek és felnőtteknek, a hatékonysága pedig abban rejlik, hogy tapasztalati helyzeteket, interakciókat hozunk létre, amelyek során a tanulás valódi élmény. Leginkább nyílt rendezvényeket szervezünk szemléletformálá-

si céllal. Minden alkalommal választunk egy alaptémát, például a Víz Világnapján a vizet, azonban azt egyéb fenntarthatósági témákkal együtt mutatjuk be, rávilágítva az összefüggésekre. Ezzel kiemeljük a holisztikus gondolkodásmód fontosságát.

Minden alkalommal egy meghatározott stratégia alapján haladunk: ismertetjük az adott környezeti problémát, majd ezt rendszerbe foglaljuk, szakmai partnereink, szakembereink segítségével megoldási alternatívákat kínálunk. Ezek egyrészt viselkedési szokások, másrészt eszközök, amelyek használatával tudatosabban, felelősebben élhetünk.

A nap végén pedig egy kvízzjátékra hívjuk a résztvevőket, hogy átismételhessék a megszerzett tudást.

Milyen terveik vannak a jövőre nézve?

– Fontos célunk, hogy azokat az ismeretterjesztő programelemeinket, amelyek manapság csak a rendezvényeinken jelennek meg, koncentráltan, egy állandó helyszínen látogathatóvá tegyük minél szélesebb kör számára. Ehhez egy Magyarországon egyedülálló intézményt szeretnénk létrehozni, s ennek érdekében már meg is tettük az első lépéseket. A tervezett intézményben folyamatosan végezhetnénk ismeretterjesztő tevékenységünket, helyet kapna mobil, megújulóenergia-tanósvényünk, és bemutatathatnánk különböző eszközöket, megoldásokat a fenntarthatóság jegyében.

Tervezzük továbbá, hogy nemzetközi szinten is bekapcsolódunk globális környezetvédelmi projektekbé.

Szabadidejében hogyan kapcsolódik ki az, ami feltölti?

– Igyekszem a lehető legtöbb időt másfél éves kislányommal tölteni: együtt túrázunk, kirándulunk. Nagyon fontosnak tartom, hogy egyensúlyt teremtsék a munkám és a szabadidőm, a gazdasági szemlélet és a szélesebb értelemben vett emberi szemlélet között.

KAPA, KASZA, FENNTARTHATÓSÁG

Önkéntes programok Gömörszőlősen

SZERZŐ: Balogh Eszter/KÖVET Egyesület

Aktív hétvége egy Borsod-Abaúj-Zemplén megyei zsákfaluban, távol a város zajától, amely megtanít tisztelni a hagyományokat, visszarepít a régmúlt termelői és fogyasztói mintáinak világába, és megmutatja, hogyan lehet a 21. században fenntarthatóan gazdálkodni. Ezeket nyújtja látogatói számára a Gömörszőlői Paraszt-wellness program.

A program az Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány és az ÖKO-Pack Nonprofit Kft. együttműködésének eredményeként valósul meg immár hat éve Gömörszőlősen, ahol az Ökológiai Intézet kihelyezett oktató- és bemutatóközpontja található. A településsel, amely akkoriban is számottevő népességfogyással küzdött, 1993-ban lépett kapcsolatba az intézet, és egy általuk készített felmérés alapján úgy döntöttek, hogy együttműködnek az ottaniakkal, és itt indítják el fenntartható falu programjukat.

Ennek mellékágaként született meg a Paraszt-wellness program 2009-ben. *Hankó Gergely* kezdeményezésére egy lelkes, aktív, önkéntes csapat verbuválódott, hogy részt vegyen a gömörszőlői organikus mintagazdaság gondozásában. Gergely ma már az ÖKO-Pack Nonprofit Kft. marketingeseként egyik fő szervezője az eseményeknek, ő tartja kézben a kalákák meghirdetését és a résztvevők toborzását. *„Fantasztikus önkéntesek jönnek, tudatos huszonéves fiatalok, akik gazdaságot szeretnének alapítani, fiatal zsenik, van olyan, aki házat, telket keres, és van, aki csak pihenni, dolgozni akar”* – lelkesedik az ötletgazda.

Az önkéntesek motivációja tehát nagyon különböző, ami azonban közös bennük, hogy mindannyian nyitottak a fenntartha-

tóságra. A gömörszőlői hétvégéken pedig minden alkalommal lehetőségük van valami újat tanulni a témában, hiszen az Ökológiai Intézet képviseletében *Gyulai Iván* rendszeresen tart fenntarthatósági előadásokat, fejtágítókat vagy gyakorlati oktatásokat az organikus gazdaságban. Alternatívákat mutat különböző hagyományos eszközök, módszerek alkalmazására, például megosztja az önkéntesekkel a skandináv tömegkályha vagy az orosz rakétakályha építésének és működésének fortélyait. A gazdaságban egy különleges, ember- és környezetkímélő módszert, mélymulcsos kertművelést folytatnak, amellyel szintén megismerkedhetnek a faluba látogatók.

A hétvégi programokat közösségi oldalakon, hírlevélben, az Ökológiai Intézet és a gödöllői Szent István Egyetem segítségével hirdetik meg, így egy-egy felhívás több tízezer emberhez is eljut. Alkalmanként 10-20 fős csapatok alakulnak. Jellemzően tavasszal és ősszel jelentkeznek többen. A negyvenedik hétvégén is túl vannak, és több száz önkéntes vett már részt a programban, akik között barátságok alakultak, sőt arra is van példa, hogy valaki a program hatására a faluba költözött. Egy-egy ilyen alkalom a helyiek számára is jelentős esemény, felpezsdíti a közösségi életet, összehozza az embereket.

A hétvégék néha uniós vagy hazai pályázati forrásokból valósulnak meg, de ilyen csak ritkán adódik, ezért az önkéntesek legtöbbször anyagilag is hozzájárulnak az ellátáshoz. A kezdeményezés azonban nem nyereségorientált, a szervezők igyekeznek alacsonyban tartani a költségeket. Ezt bizonyítja, hogy az önkéntesek által elfogyasztott élelmiszer – amennyiben az adott évszak engedi – helyi termékekből áll, elsősorban tojásból, disznóhúsból, kecskesajtból és a gazdaságban termelt zöldségekből, gyümölcsökből. A Paraszt-wellness hétvégék során leszedett, leszüretelt, betakarított terményeket feldolgozzák, az ezekből készült élelmiszer a későbbi önkéntesek, a faluba látogató turisták és az Ökológiai Intézet oktatásain résztvevők rendelkezésére áll. Értékesítést nem folytatnak, mert ahogyan Hankó Gergely fogalmaz: a megtermelt élelmiszer évről évre „elkopik”.

A szervezők a jövőben is folytatják a kalákák összehívását, és remélik, hogy egyre több lelkes önkéntes csatlakozik hozzájuk. Várják vállalatok jelentkezését is, hiszen a program és a gömöri programcsomag kiváló csapatépítő lehetőség kisebb csoportok számára. Véleményük szerint most lesz csak igazán izgalmas a gazdaság művelése, mivel mostanra alakult ki az ökológiai egyensúly a területen: már nem kell félni a csigák és pockok elszaporodásától, működik a vetésforgó – megmutatkozik a sokéves munka eredménye. A kezdeményezés legfőbb célja, hogy felhívja a figyelmet arra, mennyivel több lehetőség van vidéken a fenntartható életmódra, mint a városokban, és hogy ennek megvalósításához alternatívákat mutasson az érdeklődőknek. Aki nyitva tartja a szemét, és megtanul néhány hagyományos vidéki módszert, vagy elkészít magának egy-egy praktikus eszközt, ami segítségére lehet az otthoni élelmiszer feldolgozásában, rengeteget tud spórolni, megváltoznak a fogyasztási szokásai, és kevesebb hulladékot termel.

NÉVJEGY

Névjegy Hankó Gergely
 Életkor 33 év
 Foglalkozás PR- és marketingvezető
 Végzettség idegenforgalmi közgazdász, természetvédelmi mérnök
 Hobbij túrázás, kosárlabda, szörf
 Kedvenc könyv Daniel Quinn: Izmael

Másért vállalkozó?

	HAGYOMÁNYOS WELLNESS	GÖMÖRSZŐLŐSI PARASZT-WELLNESS
CÉL, KÜLDETÉS	<ul style="list-style-type: none"> pihenés, kikapcsolódás 	<ul style="list-style-type: none"> aktív pihenés, oktatás a fenntartható életmódról, a vidéki hagyományok ápolása
TERMÉK, SZOLGÁLTATÁS	<ul style="list-style-type: none"> kikapcsolódást, feltöltődést elősegítő programok, szolgáltatások 	<ul style="list-style-type: none"> organikus gazdálkodásból származó zöldségek, gyümölcsök, feldolgozott termékek előállításában való részvétel
PROFIT	<ul style="list-style-type: none"> profitorientált, a szektor szereplői között nagy a verseny 	<ul style="list-style-type: none"> profitszerzés helyett a tudásátadás a cél
ALKALMAZOTTAK	<ul style="list-style-type: none"> humán erőforrás 	<ul style="list-style-type: none"> önkéntesekből verbuválódott csapatok

Valóban Felelős Vállalat?

	GÖMÖRSZŐLŐSI PARASZT-WELLNESS
MINIMÁLIS SZÁLLÍTÁS	helyi élelmiszer, a program keretein belül megteremtett élelmiszer fogyasztása
MAXIMÁLIS IGAZSÁGOSÁG	fenntartható, organikus gazdálkodás, életben tartják és továbbadják a helyi, falusi hagyományokat, tisztelik a helyi közösséget
NULLA ÖKONOMIZMUS	nincs profit, a bevétel célja az önfenntartás
OPTIMÁLIS MÉRET	önkéntes szerveződések projektalapon, 10-20 fő
FELELŐSEN HASZNOSÍTHATÓ TERMÉK [FENNTARTHATÓSÁG]	organikus gazdálkodásból származó zöldségek, gyümölcsök, feldolgozott termékek, minimális hulladék

CÉGNÉV	ÖKO-Pack Nonprofit Kft., Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány
ALAPÍTÁS ÉVE	2009
TEVÉKENYSÉG	kaláka programok, hétközi önkéntes munkák szervezése
TELEPHELY	GömörSZőlős, Borsod-Abaúj-Zemplén megye
SZERVEZŐK SZÁMA	2 fő
DÍJAK	Herman Ottó Innovátor-díj [2014]

FORRÁSOK:

<http://www.parasztwellness.hu/>
<http://www.ecolinst.hu/index.php/gomorszolosi-kozpont/fenntarthato-falu>
<http://okopack.hu/hu>

A NÖVEKEDÉS TERMÉSZETES HATÁRAI

SZERZŐ: dr. Tóth Gergely/KÖVET Egyesület

A KÖVET 20 éves történetével foglalkozó cikksorozatunkban ezúttal nem hátra-, hanem előre tekintünk. Megpróbálunk olyan gondolatokat megfogalmazni, amelyek hozzájárulhatnak a fenntartható fejlődés gazdasági megalapozásához az előttünk álló évtizedekben. Elsőként a növekedés természetes határait kíséreljük meg három pontban meghatározni. Ezek a biokapacitás korlátai, a boldogságnövelő hatás és az egyenlőség növelése.

A Római Klub 1972-es, *A növekedés határai* című jelentése az erőforrások kifogyásában látta a modern gazdaság fő problémáját. Dennis Meadowsnak és kollégáinak igazuk is lett, meg nem is: nem számoltak az erőforrások helyettesíthetőségével, a gazdaság szinte hihetetlen innovatív képességével, valamint a hatékonyság növekedésével. A helyzet ugyanakkor mégis tovább romlott, amit a szerzők 30 éves visszatekintése is megerősít [2005]. A növekedés önmagában kezd szalonképtelenné válni, ám a nem növekedés [Herman Daly, 1991; Serge Latouche, 2006; Tim Jackson, 2009] a legtöbbször számúra nem vonzó alternatíva.

A feladat az, hogy elkülönítsük a jó és a rossz növekedést, azaz megállapítsuk a [jó] növekedés természetes határait. Ilyen lehet például az üvegházhatású gázok elnyelésére rendelkezésre álló kapacitás: atmoszférából ugyanis csak egy van, s az semmi mással nem helyettesíthető. Itt most három természetes határt javasolunk, amelyek pontosítása természetesen további kutatásokat igényel, főleg a vállalati alkalmazásuk tekintetében.

1. Ökolábnyom – Egy bolygón belül maradni

Számításaink szerint az országok ökolábnyoma igen erősen, akár 51–75 százalékban is korrelál a GDP-jükkel. Első ránézésre ez rossz hír az alternatív közigazdászoknak, hiszen értelmetlenné teszi a lábnyomhoz hasonló alternatív mutatók számítását. Valójában azonban nagyon jó hír, mivel a lábnyomnak van egy természetes határa, a bolygó biokapacitása, ami így a GDP növekedésének határa is lehetne. Megválaszolhatóvá válna ezáltal a kérdés: hány embert képes eltartani a Föld? Persze csak ha hozzáteszünk: milyen életszínvonalon. Szintén jó hír, hogy nem kellene „visszamasznunk a fára”: az 1950-es GDP szintjén 7,5 milliárd lelket fenntarthatóan el tudna tartani bolygónk,

az 1820-as GDP szintjén pedig 12 milliárdot [Szigeti-Tóth, 2013, 2014]. Ehhez elsősorban a szállítás és az energiafogyasztás drasztikus csökkentésére lenne szükség. A feladat tehát az, hogy berendezkedjünk a növekedés nélküli egyensúlyra a fejlett országokban, meghagyva azonban a bővülés lehetőségét a fejlődő országoknak. Ezzel el is érkeztünk a második természetes határhoz, a boldogsághoz.

2. Boldogság – Amíg a pénz boldogít

A modern pszichológia, a szubjektív boldogságkutatás megerősíteni látszik az ősi mondást: a pénz nem boldogít. Az objektív boldogságkutatás azonban – legalábbis első ránézésre – ennek ellentmondó eredményt mutat: a gazdag országokban bizony boldogabbak az emberek. Második ránézésre viszont már nem ilyen egyértelmű a helyzet: találunk szerényebb jövedelmű országokat magas boldogságértékekkel, és boldogtalan gazdagokat is. A nemzetközi kutatások valahová 20–40 ezer USD egy főre jutó GDP közé teszik azt a határt, ameddig a több pénznek egyértelmű boldogságnövelő hatása van. Tegyük hozzá: egy ország polgárai nem egyenlően rendelkeznek a GDP rájuk eső része felett, ez az érték az egyéni jövedelmek tekintetében sokkal alacsonyabb. Csutora Mária és Zsóka Ágnes felmérése [2013] szerint Magyarországon a pénz egyértelmű boldogságnövelő hatása valahol 65 ezer forint egy főre jutó havi nettó jövedelem körül tétőzódik. Megdöbbentően alacsony ez a szám, de talán magyarázatul szolgál, ha figyelembe vesszük *Lugina Bruni* boldogságmodelljét [2007]. Eszerint boldogságunk két fő okozója a fogyasztás és a kapcsolati jóságok. Az előbbi alapszinten kétségtelenül fontosabb, ám egy bizonyos színvonal elérése után a jövedelem és a fogyasztás fokozása szinte automatikusan túlzott anyagiassággal jár, ami viszont a kapcsolati jóságok kárára válik. Ez

utóbbiakba egyfelől időt és energiát kell befektetni, ami a pénzkeresettől, karrierépítéstől vonja el az embert, másfelől nem tarthatók teljesen az egyén kontrollja alatt, hiszen másoktól is függenek. Ebben az értelemben a növekedésre, versenyre, hatékonyságfokozásra szánt energiánk egy részét át kell csoportosítani a másokkal való törődésbe. A boldogságnövelő hatás képezi tehát az anyagi növekedés második természetes határát.

3. Egyenlőtlenség – Meddig elviselhető?

A közbeszédben egész Európában rendkívül aktuális téma a bevándorlók befogadása vagy kiutasítása. Könnyű kimondani, de annál nehezebb meghúzni a határt az éhhalál és mélynyomor elől menekülők és a „pusztán” többet keresni vágyók között. A HVG cikkírója [Keresztes Imre: *Európa vagy a halál?* 2015. április 22.] egy beszédes adatot is idéz: az Európában elérhető jövedelmek körülbelül a harmincszorosára rúgnak a déli kontinensen jellemzőknek, s akkor még csak a legjobban teljesítő afrikai országokat vettük figyelembe. Ez láthatólag nem csak igazságtalan, hanem elviselhetetlen is. Ebből a szempontból tekintve az a jó gazdasági növekedés, amely csökkenti, de legalábbis nem növeli az egyenlőtlenséget. A határ pedig az a jövedelmi különbség, amely még elviselhető az emberek számára.

Az egyenlőség mérésére sok mutatót dolgoztak ki, ilyen például a Gini-index, a Duál-mutató vagy a Robin Hood-index. Az is világos a szocializmus példájából, hogy a teljes egyenlőség megvalósíthatatlan és irreális. Ám annak megállapítása, hogy a szélsősétek között hol van a természetes határ, valamint hogy ez milyen kapcsolatban áll a növekedéssel, további kutatásra szorul. S talán ezt az alapelvet a legkönnyebb vállalatra alkalmazni. Jan Tinbergen holland közgazdász 1969-ben elsőként kapta meg – Ragnar Frisch-sel megosztva – a „közgazdasági Nobel-díjat”. A tudós bebizonyította, hogy ha egy cégnél a legalacsonyabb és legmagasabb fizetés között több mint ötszörös a különbség, az árt a vállalatnak. Ez az ún. Tinbergen-norma.

Kocsis Tamás [2010] egy irányjelző térképet rajzol fel ún. egyenlőboldogság-görbékkel [tengelyén a „boldogsághatékonyság”, illetve a gazdagság]. Az elemzést az teszi teljessé, hogy a Föld országainak helyzete konkrétan meghatározható a két grafikonon. A szerző felvázolja az országok, de akár vállalatok által is alkalmazható 12 stratégi-

át. A következtetés világos: a több nem feltétlenül jobb, létezik egészséges növekedés, de van káros burjánzás is. Ugyanakkor az állítás ellenkezője sem mindig igaz. Az anyagi növekedés boldogságnövelő hatása, az országok, vállalatok és egyének mozgástere a szűkülő ökológiai mezőben és magas boldogság mellett egyre ügyesebb navigációt, finomhangolást kíván.

IRODALOMJEGYZÉK

Meadows, D., Meadows, D., Randers, J., Behrens W. W. III. [1972]: **The Limits to Growth - A report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind.** Universe Books

Meadows, D., Meadows, D., Randers, J. [2005]: **A növekedés határai – Harminc év múltán.** Kossuth, Budapest

Daly, H. E. [1991]: **Steady-State Economics.** Island Press, Washington, D.C.

Latouche, S. [2006]: **Le pari de la décroissance.** Fayard, Párizs

Latouche, S. [2011]: **A Nemnövekedés diszkrét bája.** Savaria University Press, Szombathely

Jackson, T. [2009]: **Prosperity without Growth: economics for a finite planet.** Earthscan, London, New York.

Szigeti C., Tóth G. [2014]: **Történeti ökológiai lábnyom becslése a mezőgazdaság kialakulásától napjainkig.** Gazdálkodás 2014/4. [58. évf.] 353–363.

Tóth G., Szigeti C. [2013]: **Az emberiség ökolábnyoma Kr.e. 10.000-tól napjainkig.** LV. Georgikon Napok, Pannon Egyetem, Georgikon Kar, 2013. szeptember 26-27. Keszthely, 257–269.

Csutora M. [2012]: **Happy sustainability as a lifestyle.** In: Sylvia Lorek, Julia Backhaus (szerk.): *Sustainable Consumption During Times of Crisis: SCORAI Europe Workshop Proceedings.* Bregenz, 2012-05-01, 157–167.

Bruni, L., Porta, P. L. [ed.] [2007]: **Economics and Happiness - Framing the Analysis.** Oxford Scholarship Online

Keresztes I. [2015]: **Európa vagy a halál?** HVG, 2015. április 22.

Kocsis T. [2010]: **„Hajózni muszáj!” A GDP, az ökológiai lábnyom és a szubjektív jóllét stratégiai összefüggései.** Közgazdasági Szemle, 6, 536–554.

Lezárult a KÖVET EMAS-projektje

SZERZŐ: Bognár Károly/KÖVET Egyesület

Jogos lehet a kérdés, hogy miért tartja kiemelt ügynek a KÖVET Egyesület az EMAS-rendelet szerinti környezetközpontú irányítási rendszer népszerűsítését, miért célunk, hogy aktívan közreműködjünk a hazai EMAS-helyzet javításában, és megismertessük a rendszer előnyeit a szervezetekkel.

Az EMAS-rendelet magában foglalja az ISO 14001-es szabvány követelményeit, de azokon túlmenően különleges figyelmet szentel a jogszabályi megfelelésnek, a környezeti teljesítmény folyamatos javításának és az átláthatóságot biztosító környezeti nyilatkozatnak. Az EMAS-rendeletnek megfelelő KIR működtetésével egy szervezet közben tarthatja környezeti hatásait, folyamatosan javítja környezeti teljesítményét, rendszerbe foglalja a jogszabályi megfelelést, elmélyíti kapcsolatát az érdekelt feleivel, az EMAS-közösséghez tartozhat, valamint erősíti szervezete hírnevét.

A kormány által áprilisban elfogadott Nemzeti CSR Cselekvési Akcióterv, valamint a 2015–2020 közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Program kiemelten kezeli az erőforrás-takarékos és hatékony vállalati működést és a gazdaság zöldítését. Ennek megfelelően hangsúlyozza az EU önkéntes környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerének – az EMAS-nak – fontosságát, amely elősegíti a gazdálkodó szervezetek környezettudatosabb működését, az önkéntes környezeti szabályozás erősítését, a tisztább termelés elveinek a gyakorlatba való átültetését. Az EMAS-rendszer előtérbe helyezésével a jogalkotók

megteremtették azokat az ösztönzőket, amelyek – megfelelő forrásokkal kiegészülve – valóban támogatják az EMAS hazai elterjedését.

A Miért éppen EMAS? projekt keretében a KÖVET március 18-án szervezte meg a VII. EMAS Kerekasztal Találkozót, amelynek házigazdája a Mercedes-Benz Manufacturing Hungary Kft. volt. A délelőtti szakmai előadásokat követően a résztvevők interaktív csoportmunka során az EMAS hazai népszerűsítésének lehetőségeit boncolgatták az alábbi témákban:

- Hogyan kovácsoljunk előnyt az EMAS-hitelesítésünkből?
- Az EMAS Kerekasztal küldetése
- Ötletek az EMAS ismertségének és elismertségének növelésére

Az eseményt egy felejthetetlen élmény, a Mercedes-gyár meglátogatása zárta, amelynek során a résztvevők a valóságban is láthatták, hogyan működik az üzem környezetvédelmi rendszere, és végigkísérhették az autók összeszerelésének folyamatát egészen az utolsó mozzanatig. A gyártósorról kétpercenként gördül le egy új autó, s indul a tesztpályára.

Az EMAS Kerekasztal számos szakterületet ölel fel, amely így az EMAS-regisztrációval rendelkező szervezetek, az illetékes minisztérium, a hatóság, az akkreditáló testület és a hitelesítők közös fóruma. Célja, hogy biztosítsa az aktív párbeszéd és tapasztalatcsere lehetőségét a hazai EMAS-osok között.

[folytatás a 23. oldalon]

Sikeres volt a 2015-ös CSR Piac

SZERZŐ: Biró Imola/KÖVET Egyesület

A KÖVET Egyesület a Fenntartható Gazdálkodásért és az Országos Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft. közösen szervezte idén a CSR Piac kiállítását, amelynek fókusztemája a felelős foglalkoztatás volt. A rendezvény fővédnökségét Dr. Czomba Sándor, a Nemzetgazdasági Minisztérium munkaerőpiacért és képzésért felelős államtitkára vállalta el. Az egész napos szakmai rendezvényt június 4-én tartották a Lurdy Konferencia- és Rendezvényközpontban. A kiállítást több mint négyszázan látogatták meg.

2009, 2011 és 2013 után immár negyedik alkalommal nyílt CSR Piac Budapesten. Idén 33 kiállító pályázott: a kiállítók között néhány fős kkv, az ország legnagyobb vállalatai közül nem egy, valamint – nagy örömmünkre – a közszféra is képviseltette magát. A hagyományoknak megfelelően a szervezők ezúttal is lehetővé tették hat civil szervezetnek, hogy ingyen kiállítsanak, és bemutatkozassanak a piac látogatóinak. A CSR Piac fókusztemájának, a felelős foglalkoztatásnak megfelelően olyan civil szervezeteket hívtunk meg, amelyek a maguk eszközeivel segítik a vállalatokat abban, hogy minél felelősebb foglalkoztatóvá váljanak. Az egész napos kiállítást a felelős foglalkoztatás kérdéseit taglaló szakmai műhelymunka és kerekasztal-beszélgetés is színesítette.

A fókuszban lévő témakörnek különös aktualitást adott, hogy Magyarország kormánya a közelmúltban fogadta el a Nemzeti CSR Cselekvési Tervet, amelyben kiemelt hangsúlyt kap a foglalkoztatás, azon belül is a felelős foglalkoztatás, valamint a kis- és középvállalkozások e téren betöltött szerepének növelése. Mindezzel összhangban a CSR Piac eddig megszokott kategóriái mellett 2015-ben kiemelten kezeltük a munkavállalókra vonatkozó felelős programokat.

A kiállítást pályázati folyamat előzte meg: nagy- és kisvállalatok, intézmények egyaránt pályázhattak két évnél nem régebbi CSR- és felelős foglalkoztatási intézkedéseikkel. Az idén is lehetett pályázatot benyújtani a Valóban Felelős Vállalat (VFV) kategóriában.

A pályázatokat április elején háromtagú szakmai zsűri bírálta el. A KÖVET, az NGM és az OFA NKft. egy-egy szakembere 33 vállalat és intézmény 48 intézkedését és 4 Valóban

Felelős Vállalat-pályázatot talált kiállításra érdemesnek.

Díjak és díjazottak

A 2015 Legkiválóbb CSR Megoldása díjat a DENSŐ Gyártó Magyarország Kft. és 20 másik vállalkozás, illetve a székesfehérvári önkormányzat együttműködésében megvalósított „KÉPES – Közösségi értékteremtés Székesfehérváron” című programnak ítélte a zsűri. A KÉPES program célja, hogy segítse a helyi közösség mindennapjait, támogassa a jövő nemzedékek fejlődését. A választás a székesfehérvári önkormányzati fenntartású óvodák vizesblokkjainak felújítására esett. A program három éve alatt nyolc óvoda 43 vizesblokkja szépült, illetve szépül meg. A teljes program egyedülálló partnerségre épül: a kezdeményezések 21 vállalati partner, a székesfehérvári önkormányzat, illetve a nyolc óvoda vezetői és szülői munkaközösségei összefogásában valósulnak meg.

A 2015 Valóban Felelős Vállalata díjat a Katica Tanya Élmenyközpont kapta. A Kaposvár melletti turisztikai szolgáltató célja, hogy urbanizálódó, fogyasztásorientált világunk polgárait visszacsábítsák a természetbe, hogy aktívan töltsék szabadidejüket. Missziójuk, hogy a hozzájuk érkező látogatók ökológiai lábnyoma kisebb legyen, mintha ott-hon maradtak vagy máshova mentek volna.

A Legkiválóbb Felelős Foglalkoztatási Megoldás díjat a Nestlé Hungária Kft. a „Nestlé a Fialatok Foglalkoztatásáért” című programja érdemelte ki. Az üzleti szektoron, a kormányzaton és az oktatáson átívelő összefogás célja, hogy a fiatalok megfelelő tudással és készségekkel felvértezve vág-

janak neki a munka világának, és így hozzájáruljanak a magyar gazdaság versenyképességéhez és növekedéséhez. A program négy lépcsőből áll: 1] a munka világára való felkészítés; 2] valós munkatapasztalat szerzése; 3] a 30 év alatti munkavállalásának támogatása; 4] összefogás a Fialatok Foglalkoztatásáért partnerprogram keretében. Már a kezdeményezés első évében több mint 200 állást és 122 gyakornoki pozíciót biztosítottak Magyarországon.

A Társadalmi Vállalkozás Különdíjat a Nézz Más Szemmel Nonprofit Közhasznú Kft. nyerte el. A cég alapvetően rehabilitációs szemléletmódjára, a társadalmi felelősségvállalás gondolatára, valamint a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatására hívja fel a társadalom figyelmét. Céljuk az, hogy a megváltozott munkaképességű munkatársak képességeinek kibontakoztatása mellett magas szintű szolgáltatásokat tudjanak nyújtani vendégeik számára.

A Közönségdíjat a CSR Piac látogatóinak szavazatai alapján a Grundfos Magyarország Gyártó Kft. „A megváltozott helyzet csak rugalmasság kérdése” intézkedése nyerte el. A Grundfos a világ vezető szivattyógyártójaként alapítása óta elkötelezett a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatása iránt. A magyarországi gyár-egységekben már 2001 óta rehabilitációs részleg működik, ahol jelenleg több mint száz munkatársat alkalmaznak, elsősorban gyártósori operátorként. A Grundfos rugalmas hozzáállással, belső fejlődési és karrierlehetőségek biztosításával igyekszik motiválni a munkavállalókat, és törekszik a nyílt munkaerő-piaci rehabilitációs foglalkoztatás népszerűsítésére.

Szervező:

Társszervező és támogató:

Együttműködő partnerek:

Médiapartnerek:

ÚJ KÖVET tagvállalatok

▶ 01

SIÓ-ECKES KFT.

A Sió-Eckes Kft., Magyarország piacvezető gyümölcslegyártója kiváló minőségű alapanyagokból készült termékeivel csaknem 25 éve szereplője a hazai gyümölcslepiacnak. A SIÓ- és HOHES C-termékek hazai sikerének egyik záloga kollégáinak szakértelme, tapasztalata és odaadása, amellyel hozzájárulnak az egészséges termékek előállításához. A cég fontosnak tartja, hogy - a gyümölcslepiac meghatározó szereplőjeként - gyártási hagyományainak megőrzése mellett innovációkkal is szolgálja a fogyasztókat.

Alapértéknek tekinti az egészséget, így termékfejlesztései során kiemelkedően figyel fogyasztói igényeire, a korszerű táplálkozástudományi ismeretekre és trendekre. Innovációs tevékenységének célja az egészséges táplálkozás elősegítése, ennek érdekében folyamatosan növeli termékei gyümölcsstartalmát, és csökkenti a hozzáadott cukor mennyiségét. Célja, hogy a feldolgozás során felhasznált gyümölcsök természetes ízét és tartalmát minél inkább megőrizze, így nyújtva fogyasztóinak a gyümölcs legjavát.

A Sió-Eckes Kft. elkötelezetten és felelősen támogatja a gyermekek egészséges fejlődését, számukra fejlesztette ki SIÓ Vitatigris termékeit. Együttműködik a Gondolkozz Egészségesen! programmal, amely az óvodáskorú gyermekek egészséges életmódra nevelését tűzte ki célul. 100%-os frissen préselt gyümölcslével vesz részt az iskola-gyümölcs programban.

Adományozási programja, a Köszönjük, Sió! Iskolatáska Program keretében az elmúlt hét évben több mint 7500 szociálisan rászoruló család szorgalmas gyermekeinek iskolakezdését támogatta.

Több hazai és nemzetközi szervezet tagjaként (ÉFOSZ, SGF, FRUITVEB) kíván hozzájárulni az élelmiszerpiac fejlődéséhez, a kölcsönös előnyökre és bizalomra épülő partnerkapcsolatok, valamint a versenytársakkal szemben tanúsított etikus piaci magatartás kialakításához és megerősítéséhez. Gyártási folyamatait az IFS-szabvány és HACCP követelményeinek megfelelően szabályozza, élelmiszer-biztonsági előírásai teljesítését beszállítótól is megköveteli.

Fontos számára, hogy környezete minőségét megőrizze a következő generáció számára, ezért tevékenységei és technológiai fejlesztései során szem előtt tartja a környezetvédelmi szempontokat. Termékei viselik az FSC® emblémát, jelezve a felelős, ellenőrzött forrásból származó kartoncsomagolást. Törekszik a környezeti károk elkerülésére, az energiafelhasználás csökkentésére. Munkatársai felelősen gondolkodnak környezetükről, tisztában vannak tevékenységük környezetre gyakorolt hatásaival, így munkájukat környezetvédelmi szempontok szerint is tudatosan végzik. A Sió-Eckes Kft. egyetért a KÖVET által képviselt értékekkel, és hisz abban, hogy az egyesülettel való együttműködés további erősíti környezettudatos működését.

▶ 02

A HOLLAND KIRÁLYSÁG NAGYKÖVETSÉGE MAGYARORSZÁGON

Magyarország, amelynek kapcsolata Hollandiával évszázadokra nyúlik vissza, EU-tagország és NATO-szövetséges, fontos kereskedelmi és kulturális partnerünk.

Michiel de Ruyter admirális magyar protestáns prédikátorokat mentett ki a spanyol gályarabságból, de erős köteléket jelent az is, hogy holland családok az első világháború után több tízezer magyar gyermeket fogadtak be és neveltek fel. Hollandia 1956-ban is támogatta a magyarokat, az 1989-es rendszerváltás után pedig még intenzívebbé vált az együttműködés. Érzelmileg és az üzleti kapcsolatok tekintetében is tovább erősödött a két ország kapcsolata.

Hollandia ma a harmadik legnagyobb befektető Magyarországon. Hollandok ezrei telepedtek le - időszakosan vagy véglegesen - itt, és egyre több magyar él Hollandiában. A kulturális érdeklődés tekintélyes méreteket ölt: az évente rendezett Sziget Fesztiválra 16 000 holland látogat el, 2014 őszén pedig nagyszabású Rembrandt-kiállítás nyílt Budapesten.

A nagykövetség számos szolgáltatást kínál a magyar állampolgárok, vállalkozásoknak kereskedelmi, konzuli és egyéb területeken.

A Holland Királyság Nagykövetsége a holland politikai és gazdasági érdekeket jeleníti meg Magyarországon. Testreszabott támogatást nyújt az itteni piacra újonnan érkezett holland vállalatoknak, és kiáll amellett, hogy azok megfelelő feltételek között működjenek. A Holland Királyság Nagykövetsége követi és elemzi a magyar bel- és külpolitikát, valamint a magyarországi politikai és társadalmi fejleményeket, ápolja a holland-magyar kulturális kapcsolatokat, emellett konzuli szolgáltatásokat nyújt minden holland állampolgárnak magyarországi tartózkodásuk időtartamától függetlenül.

[folytatás a 21. oldalról]

A KÖVET célja a Miért éppen EMAS? projekttel ennek a párbeszédnek az újraindítása, egy aktív EMAS-közösség létrehozása volt, amelyben az érintettek együtt munkálkodnak azon, hogy az EMAS ismertebb és elismertebb legyen hazánkban - a szervezeteknek megérje EMAS-ozni. A jövőben is vállaljuk, hogy évente megszervezzük az EMAS Kezelszabott támogatásával, az EMAS-közösség számára pedig létrehoztuk az emas-kozosseg@kovet.hu levelezőlistát a gördülékenyebb kommunikáció érdekében. A sikerhez természetesen elengedhetetlen minden érintett fél nyitottsága és aktív közreműködése. Ezt kérjük tehát az EMAS magyarországi érintettjeitől.

CSR Piac 2015

Fókuszban a felelős foglalkoztatás

GRATULÁLUNK A CSR PIAC 2015 DÍJAZOTTJAINAK!

2015 LEGKIVÁLÓBB CSR MEGOLDÁSA:

DENSO Gyártó Magyarország Kft.

– „KÉPES - Közösségi értékteremtés Székesfehérváron”

2015 VALÓBAN FELELŐS
VÁLLALATA:

Katica Tanya Élményközpont

LEGKIVÁLÓBB FELELŐS
FOGLALKOZTATÁSI MEGOLDÁS:

Nestlé Hungária Kft.

– „Nestlé a Fialatok Foglalkoztatásáért”

Jó étellel teljes az élet

www.csрпиac.hu

TÁRSADALMI VÁLLALKOZÁS
KÜLÖNDÍJ:

**Nézz Más Szemmel Nonprofit
Közhasznú Kft.**

KÖZÖNSÉGDÍJ:

**Grundfos Magyarország
Gyártó Kft.**

– „A megváltozott helyzet
csak rugalmasság kérdése”

A díjazottak

